

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Martin Synkule

Oswald Mosley a jeho vize jednotné Evropy

Bakalářská práce

Praha 2008

Autor práce: **Martin Synkule**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška**

Oponent práce: **PhDr. Zuzana Kasáková**

Datum obhajoby: **2008**

Hodnocení: **Výborně**

Bibliografický záznam

SYNKULE, Martin. *Oswald Mosley a jeho vize jednotné Evropy*. Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2008. 48 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Váška.

Anotace

Bakalářská práce s názvem „Oswald Mosley a jeho vize jednotné Evropy“ sleduje myšlenkový vývoj britského politika a teoretika Oswalda Mosleyho v průběhu několika desetiletí dvacátého století. Mosley se účastnil první světové války a následně byl zvolen poslancem do poslanecké sněmovny. Práce se v první části mimo jiné zaměřuje na jeho ekonomické teorie a politickou aktivitu, kterou vyvíjel zejména ve dvacátých a třicátých letech. Na začátku třicátých let se Mosley rozešel s demokratickým systémem a o moc dále usiloval prostřednictvím fašistického hnutí. Pro toto období je charakteristická hospodářská deprese a inklinace části obyvatel k extrémistickým organizacím. V textu je zmíněn příklad Britské unie fašistů.

Stěžejní je pro bakalářskou práci prostřední část. Mosley se po druhé světové válce rozhodl obnovit politickou kariéru a založil Unionistické hnutí. Text se zaměřuje na teoretické koncepty Evropa-Národ a „evropský socialismus“, které jsou vrcholem tvůrčí činnosti Oswalda Mosleyho. Důležité jsou také jeho zahraniční kontakty na evropské fašisty a nacionalisty, s kterými navázal spolupráci. Mosley se příležitostně angažoval i v Británii a na přelomu padesátých a šedesátých let neúspěšně kandidoval v londýnském obvodu. Třetí část bakalářské práce reflektuje změny u Mosleyho hnutí, ke kterým došlo v souvislosti s rostoucím přílivem imigrantů a popisuje závěr jeho politické kariéry.

Annotation

Bachelor thesis titled “Oswald Mosley and his vision of united Europe” deals with intellectual and philosophical development of British politician and philosopher Oswald Mosley during several decades of the twentieth century. Mosley took part in the First World War and he was subsequently elected as a member of parliament to House of Commons. The first part of the bachelor thesis focuses on Mosley’s political career and economic theories, which he published throughout thirties. Economic crisis is

characteristic for this decade so as is willingness of people to join extremist movements. There is an example of British Union of Fascists in the text.

The most important thing of the bachelor thesis is the middle part. After the Second World War Mosley had decided to renew his political career and founded the Union Movement. Mosley later wrote geopolitical concepts such as *Europe-a-Nation* and *European socialism*, which were his masterpieces. Very important were also Mosley's foreign contacts on European fascists and nationalists with whom he established co-operation. Mosley played a short role in British politics as well, when he unsuccessfully stood for office in a London district. The third part of the bachelor thesis reflects changes within the Union Movement that were caused by rising immigration and describes Mosley's political decline.

Klíčová slova

Oswald Mosley, Británie, Britské dějiny, Politická hnutí, Evropský socialismus, Rasismus, Imigrace.

Keywords

Oswald Mosley, Britain, British history, Political movements, European socialism, Rasism, Immigration.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 19.5. 2008

Martin Synkule

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Janu Váškovi za cenné rady a postřehy, které mi poskytl během psaní bakalářské práce.

ÚVOD	12
1. VSTUP DO POLITIKY	15
1.1 ROZHOD S KONZERVATIVCI	16
1.1.1 <i>Ekonomické teorie a mimoparlamentní činnost</i>	17
1.2 OPĚT VE SNĚMOVNĚ.....	18
1.3 ZFORMOVÁNÍ NOVÉ STRANY A BRITSKÉ UNIE FAŠISTŮ.....	21
1.4 OD VZESTUPU K PÁDU	23
2. POVÁLEČNÁ AKTIVITA	26
2.1 VSTRČÍ UNIONISTICKÉMU Hnutí	28
2.2 OPĚTOVNÝ VSTUP NA POLITICKOU SCÉNU.....	29
2.2.2 <i>Koncept Evropa – Národ</i>	30
2.3 OPĚT V POLITICE	32
2.3.3 <i>Zahraniční kontakty Oswalda Mosleyho</i>	33
2.4 Z BRITA EVROPANEM	35
2.4.4 <i>Evropský socialismus</i>	38
3. NAPOSLED ZPÁTKY	40
3.1 KONFERENCE V BENÁTKÁCH	41
3.2 ZPĚT V BRITÁNII	42
3.3 POLITICKÝ ODKAZ.....	42
ZÁVĚR	44
SEZNAM ZKRATEK	46
SUMMARY	47
POUŽITÁ LITERATURA	48

Úvod

Bakalářská práce s názvem Oswald Mosley a jeho vize jednotné Evropy se zabývá politickou kariérou britského politika a teoretika Oswalda Mosleyho. Pokrývá téměř padesát let jeho života a věnuje se nejdůležitějším životním a názorovým milníkům. Téma není v současné době dostatečně zpracované a je důležité vědět, že Oswald Mosley není jen britský fenomén, ale svou aktivitu promítl do mnoha zemí západní Evropy. Kvůli svému ideologickému přesvědčení byl řadu let až do své smrti v roce 1980 převážně ignorován. Objevil se v několika rozhlasových a televizních pořadech (například v dokumentu BCC „Kdyby Británie padla“ a v dokumentu televize A.T.V. „Druh exilu“) a částečné rehabilitace se dočkal až od několika historiků (Robert Skidelsky: *Oswald Mosley* nebo Richard Thurlow: *Fascism in Britain. A history, 1918-1985*), kteří přehodnotili postoje k jeho hospodářským a ekonomickým teoriím. Pro zbytek lidí naopak zůstává extrémně pravicovým politikem s rasistickými a antisemitskými názory a rozdílným postojem k řízení společnosti.

Při psaní bakalářské práce jsem se snažil odpovědět na otázky významu Mosleyho činnosti pro vnitropolitický vývoj Velké Británie zejména v meziválečném období a přínos teoretických koncepcí pro alternativní integraci Evropy. Oswald Mosley byl člověk s širokým spektrem zájmů a společenských kontaktů. Proto se mohl věnovat zdánlivě vzdáleným oblastem společenských věd, jako byla ekonomie a hospodářství a na druhé straně politika, z kterých postupně vyplynulo několik teoretických statí nabízejících alternativy k liberálně-kapitalistickému spravování hospodářských záležitostí a specifickému westminsterskému modelu řízení státu, popřípadě parlamentní demokracii.

Protože práce časově pokrývá dlouhé období, nepokládal jsem za důležité v ní zmiňovat (až na výjimky) nepodstatné britské vnitropolitické události. Pouze takové, které se nějak dotkly a ovlivnily Mosleyho přímo či nepřímo, popřípadě měly vliv na jeho budoucí směřování. Rovněž jsem dopodrobna nerozebíral internaci a domácí vězení během druhé světové války (součást kapitoly 1.4 Od vzestupu k pádu), protože bych detailním popisem čtenáře unavoval a po obsahové stránce jsem tyto události nepokládal za důležité. Souvislý text je místy prokládán doplňujícími podkapitolami, které blíže vysvětlují například podstatu výše zmíněných ekonomických teorií a geopolitických konceptů, které jsou pro porozumění textu stěžejní. Při psaní jsem vycházel ze srozumitelného popisu událostí, které jsem příležitostně dával do souvislostí buď s vnitropolitickým či mezinárodním kontextem. Tento postup je běžný zejména v první a prostřední části práce, protože Mosleyho aktivita byla často

reakcí na mezinárodní události (například Suezská krize nebo dekolonizace Afriky). Text nelze považovat za kompletní biografii jednoho člověka. O rodinných událostech a soukromém životě Oswalda Mosleyho se nezmiňuji. Práci považuji za přehledný popis názorového a politického vývoje člověka, který se z nadějného politika postupně stal jedincem stojícím na okraji společnosti.

Text je rozdělen do tří částí, které na sebe plynule navazují. První kapitoly, které popisují politické začátky, pokrývají zhruba třicet let Mosleyho života od konce první světové války do druhé poloviny čtyřicátých let. Rozepisují se v nich o názorovém vývoji a souvisejících častých změnách Mosleyho stranické příslušnosti. Byla to doba nesmírně zajímavá a nabízela příležitosti pro schopné jedince, kteří se dokázali prosadit a měli co nabídnout. Další důležité kapitoly se věnují dokonanému myšlenkovému obratu, který dokazují na zformování nových politických stran inspirujících se v podobných hnutích v Itálii a Německu.

Z hlediska tématu mé práce je nejdůležitější prostřední část. Vlivem zkušeností z válečného uvěznění Mosley přehodnotil přístup k politice a změnil vlastní prezentaci. Jeho vývoj nabral více teoretický směr, který dokazuje konstruování geopolitických koncepcí a jejich prezentace v zahraničí. Teorie Evropa-Národ a „evropský socialismus“ měly nahradit začínající evropskou integraci a sjednotit národy Starého světa. Jednotlivé podkapitoly tyto snahy vysvětlují a reflektují. Na domácím poli Mosley výrazný úspěch po druhé světové válce nezaznamenal a několik volebních pokusů stav nezměnilo. Tato část pokrývá období přelomu čtyřicátých a padesátých let a končí začátkem let šedesátých.

Závěrečná část rekapituluje a ukončuje Mosleyho dráhu politika, který se ve své finální fázi pokusil o návrat, ale narazil na odpor mladé generace a nových stranických představitelů. Poslední kapitoly zachycují změny, ke kterým došlo v britské společnosti v následku přílivu imigrantů z dekolonizovaných částí bývalých kolonií a způsob, jakým se Mosley chystal tento jev využít. Kapitoly se věnují období šedesátých let.

Velký důraz během psaní bakalářské práce jsem kladl na výběr vhodné literatury. Za úvod do tématu považuji Mosleyho vlastní autobiografii (Oswald Mosley: *My life*), je ale nutné ji číst s maximální pozorností. Použil jsem ji jenom v případech, kdy jsem chtěl vyjádřit autentické Mosleyho pocity a názory, ačkoliv hrozilo nebezpečí, že budou zkreslené. Pro korekci a zpětnou vazbu jsem velmi ocenil jedinou kvalitní dostupnou biografii o Mosleym, která o mnoha situacích referovala neutrálně a na základě skutečnosti (Robert Skidelsky: *Oswald Mosley*). O málo zřetelných obdobích referoval blízký Mosleyho spolupracovník Jeffrey Hamm ve svých pamětech (Jeffrey Hamm: *Action replay*). Pomohly mi objasnit

některé události, ale nelze je chápat jako seriózní zdroj pro psaní bakalářské práce. Abych pochopil vývoj pravicového spektra britské politiky, ke kterému Mosley po valnou část života patřil, bylo nutné si opatřit přehledové studie britského předválečného a poválečného fašismu. V obou případech jsem si jist, že jsem čerpal z nejkvalitnějších veřejně dostupných zdrojů. V několika případech jsem musel přistoupit k dohledání případových studií specifických jevů, se kterými jsem se setkal. Jednalo se zejména o Britskou unii fašistů a poválečné rasistické populistické strany. Na tomto místě bych rád zdůraznil, že jsem nevyhledával analýzy fašismu jako politického jevu, protože tématem bakalářské práce není přehled britského fašismu ani extrémní pravice, ale názorový a myšlenkový vývoj jednoho politika. Abych ho dostatečně zmapoval, byl jsem přinucen prostudovat většinu z jeho teoretických esejů, ze kterých v některých pasážích cituji. Pro orientaci v britské historii jsem nepoužil české překladové dějiny Británie¹, ale vycházel jsem z anglického zdroje (Norman Lowe: *Modern British History*).

¹ Morgan, O. Kenneth a kol. *Dějiny Británie*. Praha: Lidové noviny, 1999.

1. Vstup do politiky

Oswald Ernald Mosley se narodil 16. listopadu 1896 v Londýně ve vysoce společensky postavené rodině. Rodina Mosleyů vlastnila rozsáhlé pozemky v okolí Manchesteru a výrazně si polepšila za vlády královny Viktorie I. Mladý Mosley získal vzdělání na Winchester College a později na Královské vojenské akademii v Sandhurstu.

Za rozhodnutím vstoupit do politiky stála u Mosleyho na prvním místě válečná zkušenost. Jako letec-navigátor se u Královských leteckých sborů účastnil bojů na západní frontě první světové války a byl raněn. Po rekonvalescenci nastoupil jako administrativní výpomoc na Ministerstvo válečného materiálu a později na Ministerstvo zahraničí. Pro začínajícího politika Mosleyho to byla zkušenost k nezaplacení, protože „získal politické základy a porozuměl činnosti vlády jako celku“.²

Ačkoliv neprožil traumata zákopových bojů, dojmy a všudypřítomné násilí ho silně poznamenaly. Začal „sám sebe chápat jako mluvčího válečné generace“.³ Velkou pozornost věnoval dvěma hlavním myšlenkám: chtěl „zajistit, aby se zbytečný masakr první světové války nikdy neopakoval a přeživším nabídnout místo v lepším světě“.⁴ Do „kuponových“ voleb v prosinci 1918 svoje představy rozpracoval a kandidoval za Konzervativní stranu s programem „socialistického imperialismu“ v obvodě Harrow nedaleko Londýna. V sociální sféře šlo zejména o zlepšení bytové situace, otázku privatizace veřejné dopravy a vyvážení nabídky a poptávky zavedením vyšších mezd. Budoucnost Britského impéria Mosley spatřoval v jeho konstruktivním rozvoji tak, aby z něho měla prospěch celá společnost. Jednoznačně odmítal ideu udržování impéria z prestižních důvodů. Přesvědčivou většinou hlasů byl zvolen a ve dvaceti dvou letech se stal nejmladším členem poslanecké sněmovny.

Koaliční vláda Lloyda George čelila mnoha potížím souvisejícím s poválečným vývojem. Po vcelku úspěšné demobilizaci armády vzrostla nezaměstnanost, propukaly stávky a ekonomická situace se kvůli ztrátě exportních trhů nelepšila. Kabinet byl také zaměstnán mírovým vyjednáváním a irskou otázkou.

Mosley si záhy během sněmovních debat uvědomil, že jeho volební program nezapadá přímo do konzervativního rámce, ale protíná politické spektrum zprava doleva.

² Mosley, Oswald. *My life*. London: Friends of Oswald Mosley, 2006. (www.oswaldmosley.com, ověřeno k 9.5. 2008), str. 76.

³ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From Oswald Mosley's Blackshirts to the National front*. New York: I. B. Tauris, 2006, str. 17.

⁴ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. A history, 1918-1985*. Oxford: Basil Blackwell, 1987, str. 29.

Koncem roku 1918 se stal jedním ze zakladatelů Skupiny nových členů (New members' group), centristického uskupení čítajícího na sto padesát lidí. Sdružovalo nové poslance s frontovou zkušeností, kteří odmítali návrat k předválečnému stylu politikaření a prosazovali reformní kroky. Řada z nich věřila Lloydovi Georgovi, jehož kabinetu se podařilo přijmout několik důležitých zákonů, ale rozkol uvnitř Liberální strany a vzestup Labouristické strany předznamenával pád vlády. Mosley využil diskusní charakter Skupiny nových členů k zviditelnění a navázání kontaktů se staršími politiky, mimo jiné s Winstonem Churchillem a Robertem Cecillem.

Začátkem dvacátých let vnitropolitická krize Británie vrcholila. Nezaměstnanost zasáhla téměř dva miliony lidí a zahraniční angažmá v Rusku, Turecku a na Blízkém východě odčerpávalo Británii zdroje potřebné doma. Mosley se projevil jako schopný debatér a řečník. Obhajoval samosprávu (Home rule) pro Irsko, ale přestal podporovat politiku vlády v momentě, kdy došlo ke konfliktům vládních jednotek (Black and Tans⁵) s Irskou republikánskou armádou. Nesouhlasil ani s Versailleskou mírovou smlouvou, kterou považoval za příliš ponižující pro Německo. Jako naprostý nováček v této oblasti se však necítil „příslušný ani oprávněný rozcházet se s vlastní stranou v názoru“⁶, a proto veřejné projevy na toto téma omezil na minimum.

1.1 Rozchod s konzervativci

Přes slibné začátky se koalici nepodařilo zvládnout ekonomické poválečné obtíže. Ačkoliv obdivoval Lloyd Georgovy administrativní schopnosti a považoval ho za schopného státníka, byl Mosley zklamán sociální politikou kabinetu a Konzervativní strany. Rebelství vůči vlastnímu táboru se mělo podle přání mnohých Mosleymu vymstít v listopadu 1922, kdy byly naplánovány nové volby. Profiloval se jako nezávislý s původním programem doplněným o přehodnocené zahraničněpolitické otázky. Zdůraznil rozchod s konzervativci. Ti proti němu nasadili vlastního kandidáta, který prohrál velkým rozdílem hlasů.⁷

Pro Mosleyho to byl podstatný úspěch. Dokázal obhájit poslanecký mandát a získal silnou důvěru voličů. Volby mimo jiné potvrdily vzrůstající sympatie pro Labouristickou stranu, která v preferencích dotahovala liberály. Hlavním tématem

⁵ Příslušníci policejních jednotek nasazení v Severním Irsku proti Irské republikánské armádě v letech 1920 – 21.

⁶ Mosley, Oswald. *My life...*, str. 126.

⁷ Přesný počet hlasů byl 15290 ku 7868.

parlamentních debat se v roce 1923 staly celní tarify. Ministerský předseda za vítěznou Konzervativní stranu Andrew Bonar Law zavedení tarifů odmítal. Vnitrostranická opozice v čele se Stanley Baldwinem bariéry podporovala, protože „by zdražily zahraniční výrobky, oživily britský průmysl a snížily nezaměstnanost“.⁸

Mosley obhajoval koncept volného obchodu, protože podle něj „směnný kurz cizích zemí dělal z celních bariér nesmysl“.⁹ Zařadil se po bok liberálů a labouristů a aktivně vystupoval proti vládě. Po rezignaci Bonar Lawa se Baldwin rozhodl vypsát na prosinec 1923 nové volby, které ovšem nepotvrdily původní konzervativní většinu z roku 1922. Ve skutečnosti umožnily labouristům a liberálům pohodlně přehlasovat konzervativce a tím znemožnit přijetí celního zákona.

S podporou Liberální strany se James Ramsay MacDonald stal v lednu 1924 prvním labouristickým premiérem v historii. Mosleymu se podařilo znovu obhájit mandát, ale rozdíl hlasů se ztenčil.¹⁰ Přirozeným politickým krokem se pro Mosleyho stal vstup do Labouristické strany v březnu 1924. Zaujal ho dynamický nástup této mladé strany a aktivismus, který podle něj měl odpovědět na přetrvávající sociální úpadek dělníků a nižších vrstev společnosti. Osobně se ale nepřikláněl k „socialismu staré školy“, tak jak ho prezentovali manželé Webbovi a Fabiánská společnost.¹¹ Vlastní socialistické myšlenky představil až o dva roky později v tzv. Birminghamských návrzích.

1.1.1 Ekonomické teorie a mimoparlamentní činnost

Ačkoliv se vláda Ramsaye MacDonalda udržela u moci jen deset měsíců a ve všeobecných volbách v říjnu 1924 utrpěla spolu s liberály porážku, prokázala nadprůměrné schopnosti. Zvýšila důchody, podporu v nezaměstnanosti a akcentovala výstavbu nových domů. MacDonald zastal i funkci ministra zahraničí. Plně uznal Sovětský svaz a osobně se zasadil o zavedení Dawesova plánu, který měl zlepšit platební bilanci Německa a normalizovat vztahy této země s Francií.

Mosley v té době vstoupil ještě do Nezávislé labouristické strany (Independent Labour Party, ILP), která byla od roku 1906 součástí mateřské Labouristické strany

⁸ Lowe, Norman. *Modern British History*. Third edition. New York: Palgrave, 1998, str. 383.

⁹ Mosley, Oswald. *My life...*, str. 140.

¹⁰ Harrow byl považován za obvod obchodníků a průmyslníků, tudíž protekcionistů. Kvůli Mosleyho liberálnímu programu se vítězství nad konzervativním kandidátem změnilo v překvapivý triumf.

¹¹ Nesdílel jejich kolektivistické ideály, ani revoluční cestu socialismu zmíněnou ve stanovách Labouristické strany.

a sloužila pro ni jako ideologický a programový základ. Členství v obou stranách zároveň bylo dovoleno. Mosley se rozhodl raději než Harrow kandidovat v Birminghamu, „aby se nápadným způsobem odvděčil přijetí, které se mu u labouristů dostalo“.¹² Birmingham byl tradiční konzervativní obvod, kterému šedesát let dominovali toryové. Mosley se střetl s Nevillem Chamberlainem a utrpěl první volební porážku během své politické kariéry. Do sněmovny se měl vrátit až o dva roky později.

Získaný čas Mosley využil k vypracování a zdokonalení vlastních ekonomických teorií z předchozích let. Konceptně vycházel z teoretických statí a rozhovorů s Johnem M. Keynesem a Johnem Hobsonem. Oba byli členové ILP a určovali stranickou ekonomickou politiku. Mosley svoje názory formuloval v srpnu 1925 v letní škole ILP. Kladl důraz zejména na prosazení spotřebitelských a podnikatelských úvěrů a jejich kombinaci s částečně plánovaným hospodářstvím. Aby byla politika účinná, musela by vláda „uznat správu úvěrů a bankovníctví za klíčovou součást efektivního plánování“.¹³ Vzniklý ekonomický systém sázel na dostatečnou zásobu peněz, pohyblivý směnný kurz a soutěživost trhu jako celku. Británie měla s impériem stát ve světě osamocená a bez výrazného napojení na světové trhy.

Mosley na začátku roku 1926 navštívil Spojené státy americké a některé názory přehodnotil. Tváří v tvář hospodářské a výrobní síle Spojených států si uvědomil, že izolace na poli mezinárodního obchodu ztrácí smysl. Británie sice nemohla slabým vývozem USA konkurovat, ale také nemohla zůstat stranou. Následky by byly nesrovnatelně horší.

1.2 Opět ve sněmovně

Mosleyho ekonomické teze byly odpovědí na stupňující se krizi a nesprávnou hospodářskou politiku konzervativní vlády Stanleyho Baldwina, která vyvrcholila generální stávkou v květnu 1926. Staly se součástí širšího programu, který byl pojmenován jako Birminghamské návrhy.

Mosley neschvaloval postup vlády a ani odborů, které zastupovaly zájmy dělníků. Baldwin pověřil řízením krize Churchilla, který použil obrněná auta a vedl proti odborům kampaně v tisku. Po devíti dnech byla stávka odvolána. Vedení labouristické strany se obávalo, že květnové události poškodí celkovou oblíbenost strany u voličů. Ale v sérii doplňovacích voleb v průběhu roku zvítězili labouristé a podařilo se jim v několika obvodech

¹² Mosley, Oswald. *My life...*, str. 148.

¹³ Tamtéž, str. 150.

zvýšit většinu. Z toho těžil právě Mosley, který se rozhodl kandidovat v novém obvodu ve Smethwicu nedaleko Birminghamu. Byl úspěšný a svůj triumf zopakoval později ve všeobecných volbách v květnu 1929.

Následující léta Mosley vyplnil činností pro ILP, kde si získal pověst ekonomického radikála. Labouristé byli v opozici, což Mosleymu znemožňovalo prosazení ozdravných hospodářských návrhů. Zejména neschopnost konzervativního kabinetu vyřešit nezaměstnanost a schválení Zákona o pracovních sporech a odborovém hnutí z roku 1927 přesvědčilo mnoho voličů z řad pracujících o pozitivěch labouristů. Ti také ve všeobecných volbách v květnu 1929 získali nejvíce křesel, ačkoliv se pro ně vyslovilo méně lidí než pro konzervativce.¹⁴ Z uvedených čísel vyplývá, že „přes 60 procent voličů nechtělo labouristickou vládu“.¹⁵ Zbývající dvě strany se kvůli osobním antipatiím Baldwina a Lloyda George na uzavření koalice nedohodly.

Vítězství labouristů pro Mosleyho znamenalo šanci na realizování vlastního programu, která vzrostla zejména po krachu na newyorské burze v říjnu 1929. Ve vládě Ramsaye MacDonalda se stal kancléřem Lancasterského vévodství¹⁶ a byl jedním ze čtyř vládou jmenovaných úředníků, kteří se měli oficiálně podílet na zlepšení hospodářské situace a nezaměstnanosti.

Oproti Spojeným státům a Evropě měl propad akciových trhů v Británii poněkud jiné důsledky. Země nezažila na počátku dvacátých let tak dramatický hospodářský vzestup jako například Německo nebo zmiňované Spojené státy, a proto byla ušetřena bankrotu mnoha bank. Ani objem spekulací s podíly v podnicích zde nebyl tak výrazný. Největším problémem byla nezaměstnanost, která „v době nástupu labouristů překročila jeden milion lidí a v prosinci 1930 dosáhla dva a půl milionu“.¹⁷ Kvůli válečným půjčkám a reparacím byla Evropa s Amerikou propojena a žádný ze států se krizi nevyhnul.

Mosley při vypracování účinné hospodářské strategie vycházel ze zkušeností, které získal začátkem dvacátých let studiem a poznávací cestou do Spojených států. Podle něj bylo rozhodující, aby stát zavedl vysoká cla jako ochranu před nepříznivým vývojem mezinárodních financí. Důležitým aspektem oživení měla být finanční podpora farmářům, aby mohli konkurovat dovoznímu zboží a vládní kontrola bank pro stimulaci půjček domácímu průmyslu. Snížení nezaměstnanosti mělo být dosaženo dřívějším odchodem do

¹⁴ Výsledky květnových voleb byly následující: labouristé 288 křesel (8,4 milionu hlasů), konzervativci 260 křesel (8,6 milionu hlasů) a liberálové 59 křesel (5,3 milionu hlasů).

¹⁵ Lowe, Norman. *Modern British...*, str. 404.

¹⁶ Chancellor of the Duchy of Lancaster – oficiálně to znamená funkci ministra bez portfeje.

¹⁷ Lowe, Norman. *Modern British...*, str. 408.

důchodu a prodloužením povinné školní docházky. Největší role byla přisouzena realizaci státních zakázek jako je například stavba železnic a silnic, které by zaměstnaly desítky tisíc lidí. Starší lidé měli odejít do důchodu a uvolnit místo mladým dělníkům, což podle Mosleyho „představovalo nejlevnější a nejrychlejší metodu v boji proti nezaměstnanosti“.¹⁸ Celkově vzato to byl smělý plán, který počítal s využitím, resp. utrácením peněz na tvorbu nových pracovních míst. Mosley jednotlivé body konzultoval s Keynesem a 3. února 1930 je předložil vládě. Pro tento soupis se vžilo pojmenování Mosleyho memorandum.

Labouristický ministr financí Philip Snowden memorandum odmítl. Státní rozpočet byl zatížen vyplácením podpor v nezaměstnanosti a vedlejší zdroje pro financování tak rozsáhlého plánu nebyly k dispozici. Důvěra v britskou měnu kvůli rozsáhlému deficitu klesala a hrozilo, že Británii nebudou poskytnuty další úvěry. Snowden se uchýlil ke škrtům a zvýšení daní. Byl to přesný opak politiky, kterou navrhoval Mosley. V krátkodobém horizontu znamenala příliv financí, ale výhledově neřešila rostoucí počet lidí bez práce a stagnaci průmyslové výroby. Ministerstvo financí upřednostňovalo „politiku laissez-faire, zatímco Mosley věřil ve státní zásahy do ekonomiky“.¹⁹

Mosleyho odpovědí byla rezignace na post kancléře 28. května 1930. V abdikací řeči vyjmenoval přítomným poslancům do detailů všechny body memoranda a srovnal ho s vládní politikou. Dočkal se kladných reakcí zejména od mladších politiků, kteří netíhli k předválečné době. Dokonce se objevila možnost vytvoření široké koalice labouristů, liberálů a části sympatizujících konzervativců, která by program prosadila. Mosley se po zbytek roku soustředil na získání podpory a přemlouvání jednotlivých poslanců. Hrozící rozkol nejsilnější parlamentní strany měla odvrátit stranická konference svolaná do waleského Llandudna na začátek října 1930. Několik blízkých přátel na něj naléhalo, aby se neunáhlil a radili mu vyčkávat.

Arthur Henderson, tehdejší ministr zahraničí, argumentoval, že „strana stojí při něm, ale ještě není připravena jednat“.²⁰

V tuto kritickou dobu se výrazně projevila Mosleyho netrpělivá, akční povaha. Byl kritický vůči stranické byrokracii a loajalitě, opovrhoval lidmi, kteří neprokázali dostatečný zápal pro danou věc. Ačkoliv ho na konferenci podpořila část odborů, reprezentována labouristickými zástupci, a zakládající stranické skupiny, byl těsnou většinou přehlasován. Z výsledku hlasování byla patrná nejednotnost labouristů v otázce řešení hospodářské krize.

¹⁸ Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley*. Papermac: London, 1990, str. 185.

¹⁹ Tamtéž, str. 205.

²⁰ Mosley, Oswald. *My life...*, str. 217.

Část podporovala Snowdenův plán dynamických exportů a omezených výdajů, zbytek upřednostňoval radikální Mosleyho návrhy. Průběh konference naznačoval budoucí komplikace, které vyvrcholily následující rok pádem vlády.

1.3 Zformování Nové strany a Britské unie fašistů

V prosinci 1930 vyšel v novinách Daily Telegraph článek s názvem Mosleyho manifest, což byla přepracovaná verze memoranda z téhož roku pohotově reagující na nouzovou situaci.²¹ Zdůrazňoval budoucí silnou pozici domácího trhu, zvýšení mezd a spolupráci uvnitř Commonwealthu. Manifest se stal ideologickým základem pro skupinku šesti labouristických poslanců, kteří opustili mateřskou stranu a přidali se k zformované Nové straně (New Party, NP) založené 28. února 1931 Mosleym. Její vznik byl jen jedním z dalších pokusů o ovlivnění názoru vlády.²² Blížily se doplňovací volby a NP bojovala o mandát v dělnickém Ashton-under-Lyne.

Bylo by naivní očekávat úspěch, který se bez výraznější kampaně nemohl dostavit. V souboji dvou hlavních rivalů NP ubrala hlasy labouristickému kandidátovi a zajistila vítězství konzervativců, což v důsledku naznačovalo její budoucí roli. V polovině roku nebyla pozice MacDonaldova kabinetu nadále udržitelná. Deficit dosahující téměř sto milionů liber bránil dalšímu financování podpor v nezaměstnanosti a zejména půjčkám od amerických a francouzských bankéřů, kteří svoji pomoc vázali na snížení sociálních výdajů.

Během léta problémy kulminovaly a MacDonald a s ním i kabinet v srpnu rezignovali. Ovšem brzy sestavil tzv. Národní vládu složenou ze zástupců tří nejsilnějších stran. Spolupráci konzervativců, liberálů a labouristů musela potvrdit britská veřejnost v nachystaných všeobecných volbách v říjnu. Pro Novou stranu to byl moment zatěžkávací zkoušky a obhajoba vlastní existence, která se ukázala jako značně problematická. Kvůli neustálým mediálním útokům byly založeny stranické noviny *Akce* (Action), poskytující dostatek prostoru pro volební program NP. Ten byl směsicí neměnných ekonomických tezí a návrhem parlamentní reformy, který posiloval roli výkonné moci. Mosleyho strana usilovala o zjednodušení zdlouhavého byrokratického procesu přijímání zákonů. Levicovní aktivisté ji označovali za fašistickou stranu, ačkoliv v této fázi ještě neměla s jinými extrémně

²¹ Robert Skidelsky. *Oswald Mosley...*, str. 236.

²² Worley, Matthew. *What Was the New Party? Sir Oswald Mosley and Associated Responses to the 'Crisis', 1931-1932*. Oxford: Blackwell, 2007, str. 39.

pravicovými hnutími v Evropě mnoho společného, protože vycházela z jiného prostředí a rozdílné minulosti.

Dvacet čtyři kandidátů NP usilovalo v říjnu o hlasy voličů. Mosley kandidoval v obvodě Stoke-on-Trent a získal přes deset tisíc hlasů. Z ostatních neuspěl ani jeden a průměrně obdrželi kolem jednoho tisíce hlasů. Tento nezdar v podstatě „ukončil Mosleyho pokusy o reformu systému parlamentní cestou“.²³ Rozhodnutí o zformování hnutí fašistického typu bylo Mosleyem přijato pravděpodobně během kampaně v říjnových všeobecných volbách. Fiasko a incidenty, jako útoky komunistů a radikálů na volební shromáždění NP, Mosleyho utvrdily v přesvědčení o správnosti budoucích kroků.

Podle něj byly podmínky, na jejichž základě se k moci dostala rozdílná aktivistická hnutí v Itálii a později v Německu, s Británií v určitých ohledech srovnatelné. Ačkoliv lze obecně v obou případech za původní příčinu považovat výsledek první světové války a ekonomický kolaps, Británii výrazněji nepoznamenaly. V tomto smyslu byla naopak srovnatelná situace přelomu dvacátých a třicátých let, kdy výsledky nezaměstnanosti a masová nespokojenost byly totožné.²⁴ Hnutí podle Mosleyho spojovala i stejná negativní zkušenost se „starým světem a zejména komunisty“²⁵, kteří proti nim bojovali. Během necelých dvou let se z politika „s vazbami na ministerského předsedu stal egoistický fašistický „vůdce“ na okraji britské politiky“.²⁶

Na britské politické scéně třicátých let se kromě NP pohybovaly i jiné strany, které měly blízko k fašismu, nebo se za fašistické považovaly. Během roku 1932 kontaktoval Mosley vedoucí představitele strany Britských fašistů²⁷ (British Fascists, BF), Imperiální fašistické ligy²⁸ (Imperial Fascists League, IFL) a marginálních pravicových uskupení s cílem navázání spolupráce. Výsledkem jednání bylo založení Britské unie fašistů (British Union of Fascists, BUF) v říjnu 1932, která se „stala součástí utopistické formy politiky a kultury třicátých let“.²⁹ Ačkoliv měla spojovat extrémně pravé spektrum politiky, část elit pohlcených stran chápala BUF jako konkurenci a ILF dokonce považovala Mosleyho „za oportunistu,

²³ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From...*, str. 21.

²⁴ Mosley, Oswald. *My life...*, str. 240.

²⁵ Tamtéž, str. 240.

²⁶ Worley, Matthew. *What Was the New Party? ...*, str. 47.

²⁷ Známa taktéž pod italsky znějícím názvem British Fascisti. Založená v roce 1923 a až do svého splnutí s BUF prosazovala spíše konzervativní politiku.

²⁸ Jedno z nejradikálnějších hnutí v pravicovém spektru politiky. Členy spojoval obdiv k Adolfu Hitlerovi a nošení černých uniforem.

²⁹ Coupland, M. Philip. *The Blackshirted Utopians*. *Journal of Contemporary History*, Vol. 33, No. 2, 1998, str. 257.

košer fašistu a židovského agenta [Mosleyho manželka měla židovský původ - pozn. autora]³⁰.

Časté bylo vzájemné napadání členů zainteresovaných stran a trvalo několik měsíců, než se situaci podařilo uklidnit. Zlomovým okamžikem se stal listopad 1933, kdy malá skupinka BUF o 150 lidech napadla a zaútočila na setkání ILF. Podle pozdější zprávy „nepovažovala britská tajná služba MI5 Imperiální fašistickou ligu nadále za vážnějšího konkurenta BUF“.³¹

Průvodním jevem prvních měsíců existence Britské unie fašistů byla zvýšená intenzita bojůvek s pravicovými, ale hlavně levicově zaměřenými konkurenty, zejména komunisty. Ještě za doby Nové strany Mosley kolem sebe zorganizoval ochranku, která měla zamezit útokům na jeho osobu během manifestací a projevů. V BUF se tato jednotka vlivem příchodu nových lidí rozšířila a zefektivnila. Podléhala přísné disciplíně a uniformitě. Příslušníci se oblékali do kalhot a černých triček a záhy se pro ně vžilo označení Černé košile (Blackshirts). Ačkoliv Mosley argumentoval, že Černé košile jsou defenzivní silou a nikdy je neužíval k útočným akcím³², bylo pravděpodobné, že mnozí se účastnili bojůvek spolu s řadovými členy BUF.

Na jaře 1933 Mosley v Itálii navštívil Mezinárodní fašistickou přehlídku a při té příležitosti se setkal s Mussolinim. Kontakty s ním udržoval po celá třicátá léta. Zážitek z demonstrace fašistického hnutí ho inspiroval k uspořádání podobné přehlídky. V červnu pochodovalo tisíc příslušníků Černých košil centrem Londýna za zvýšené pozornosti tajné služby. Okázalé pochody městem měly demonstrovat sílu a organizovanost BUF, ale taktéž sloužily jako náborové akce.

1.4 Od vzestupu k pádu

Národní vládě Ramsaye MacDonalda vzešlé z říjnových voleb v roce 1931 se nedařilo zlepšit hospodářskou situaci a nezaměstnanost se v průběhu celého roku 1933 držela kolem dvou a půl milionů lidí.³³ Tento neutěšený stav nahrával radikálním hnutím a BUF se z něho snažila těžit. Náborová kampaň se převážně zaměřovala na mladé lidi, bývalé vojáky a nižší střední třídu. Tedy skupiny lidí, které masová nezaměstnanost postihla nejvíce. Kampaň byla

³⁰ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From...*, str. 66.

³¹ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. A history...*, str. 97.

³² Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From...*, str. 66.

³³ Lowe, Norman. *Modern British...*, str. 413.

evidentně úspěšná, protože počet členů BUF se neustále zvyšoval a v únoru 1934 dosáhl sedmnácti tisíc. Hnutí zaznamenalo výraznější úspěch převážně na území Anglie, zejména v hlavním městě a částečně v okolí větších průmyslových měst.

Mosleyho politický program se výrazně neměnil. Později sice reflektoval změny zejména v mezinárodní politice, ale radikální ekonomické řešení zůstalo neměnné. Pro potřeby NP vydal pamflet *Mocnější Británie (The Greater Britain)*, což byl souhrn prosazovaných návrhů z doby dvacátých a přelomu třicátých let doplněný o vizi korporátního státu a výzvu občanům k vykročení do velkého a nebezpečného dobrodružství.³⁴ Prvním krokem zvolené fašistické vlády mělo být odhlasování zákona o generální moci, který měl zrušit politické strany a delegovat veškerou moc na ministerského předsedu a úzký kabinet, který by nebyl odpovědný parlamentu. Z kolonií měla Británie dovážet suroviny a obratem směnit za hotové výrobky. Mosley se pokoušel nastínit vizi merkantilistického superstátu, který by byl pevně svázán s koloniemi. Britská unie fašistů program přejala a Mosley se soustředil na systematickou kritiku vládní politiky. Podle něj „světové události omezily dostupné hospodářské možnosti pro Británii na světových trzích, kdežto politici jsou vůči změnám neteční“.³⁵

Mezi únorem a červencem 1934 vzrostl počet členů na zhruba padesát tisíc. Takto krátký časový úsek byl vrcholem vlivu BUF na britskou společnost a zároveň vrcholem Mosleyho moci. Akčním nástupem hnutí se nechalo zlákat velké množství lidí, kteří „stejně jako v nacistickém Německu spoléhali na fašismus jako na prostředek, který jim pomůže v osobní realizaci obejít tradiční společenské překážky“.³⁶

Setkání svolané na sedmého července do londýnské haly Olympie mělo být demonstrací stoupající popularity. Místo toho se změnilo ve výchozí bod úpadku BUF. Účast dvanácti tisíc lidí měla narušit zhruba tisícovka komunistických sympatizantů. Proti nim stálo dva tisíce členů Černých košil. Několik odpůrců se snažilo přerušovat Mosleyho přímo v sále, ale byli okamžitě vyvedeni a zbiti. Následovalo pár drobných střetů a několik desítek lidí muselo být ošetřeno.

V příštích dnech mezi lidmi převládlo mínění o přehnaném zásahu Černých košil a spousta do té doby neutrálních pozorovatelů se od BUF začala odvracet. Profesně organizované skupiny dělníků a odborářů poukazovaly na zjevné paralely Britské unie fašistů

³⁴ Mosley, Oswald. *The Greater Britain*. Bungay: Richard Clay & Sons, Ltd., str. 159.

³⁵ Cullen, Stephen. *The Development of the Ideas and Policy of the British Union of Fascists, 1932-40*. *Journal of Contemporary History*, Vol. 22, No. 1, 1987, str. 119.

³⁶ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. A history...*, str. 130.

s hnutími v Itálii a Německu a varovaly před skrytým nebezpečím uchopení moci. Před událostmi v Olympii vyjadřoval Mosleymu podporu deník Daily Mail, který z velké části zapříčinil nárůst příznivců BUF. Později Mosley sympatie deníku ztratil, protože vlastník Daily Mailu lord Rothermere odmítl podporovat „hnutí věřící v diktaturu, antisemitismus a korporativní stát“.³⁷

Antisemitismus nebyl až do podzimu 1934 hlavním programovým bodem BUF. Na vedoucích pozicích byl zakázán, ale sporadicky se antisemitské útoky objevovaly v periodiku BUF nazvaném *Černá košile* (Blackshirt). Protižidovská propaganda vzrostla zejména po projevu Mosleyho v říjnu 1934 v Albert Hall v Londýně, kdy zaútočil na „velké“ Židy ohrožující ekonomiku a „malé“ Židy, kteří ničili kulturní identitu svého okolí“.³⁸ Nový směr hnutí spíše uškodil a do roka se počet členů snížil na pět tisíc.

Vzhledem k úspěchu Národní vlády v boji proti nezaměstnanosti, kdy se ji koncem roku 1935 podařilo přiblížit dvoumilionové hranici, se nový ministerský předseda Stanley Baldwin rozhodl pro ohlášení všeobecných voleb na listopad téhož roku. Britská unie fašistů volby bojkotovala. Skutečným důvodem byl nedostatek prostředků a kvalitních pracovníků, kteří by zajistili volební kampaň po celé Británii.

Volby prokázaly zanedbatelný dopad fašismu obecně na britskou společnost. S převahou zvítězila Národní vláda a BUF se uchýlila k populistickému antisemitismu a teritoriálně omezeným akcím. Zdrojem budoucích problémů se měla stát londýnská čtvrť East End.

Zostřené útoky BUF na židovské náhrobky, synagogy a obchody se setkaly pouze s odporem veřejnosti a zvýšeným zájmem ministerstva vnitra a policie, která měla zájem na úplném zákazu fašistického hnutí. Na čtvrtý říjen 1936 ohlásil Mosley pochod East Endem, ale cestu mu zahradilo sto tisíc aktivistů. Policie musela změnit trasu Mosleyho pochodu. Problémy paradoxně způsobila antifašistická demonstrace a desítky lidí musely být ošetřeny. Bitva o Cable Street, jak se událost později začala nazývat, byla pro vládu impulsem k přijetí zákona o veřejném pořádku, který vstoupil v platnost prvního ledna 1937. Jeho smyslem bylo zvýšení policejních pravomocí jako odpověď na napjatou situaci mezi fašisty a antifašisty a pacifikace politického extremismu. Zákon to byl potřebný, ale značně kontroverzní. Zakazoval nošení uniforem, omezoval svobodu projevu a shromažďování.

Během doplňovacích voleb v březnu 1937 Britská unie fašistů nezaznamenala výraznější úspěch. Podařilo se jí obsadit několik křesel v zastupitelstvech londýnských čtvrtí,

³⁷ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From...*, str. 72.

³⁸ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. A history...*, str. 106.

ale celkově vzato se Mosleyho sen „o fašistickém národě omezil na menšinovou antisemitskou politickou subkulturu v některých částech East Endu“.³⁹

Vzhledem k silicímú mezinárodnímu napětí a hrozbě války zahájila BUF mírovou kampaň. S hesly jako „Britové bojují pouze za Británii“ a „Mosley a mír“ oslovila BUF několik tisíc nových členů, jejichž celkový počet se v době vypuknutí druhé světové války ustálil na zhruba dvaceti tisících. Mosley byl přesvědčen, že hlavním zájmem Británie je její impérium a kritizoval britskou posedlost rovnováhou sil v Evropě. Domníval se, že povinností Británie je ochrana jejích rozptýlených teritorií, a proto by měla se svými rivaly udržovat přátelské styky. Když vypukla druhá světová válka a Německo postupně okupovalo několik evropských zemí, Mosley proti této expanzi neprotestoval, ale prohlašoval, že „evropská politika není v životním zájmu Británie“.⁴⁰

Poslední mírový týden roku 1939 přijal parlament zákon o nouzových pravomocech, což umožnilo zavedení Obranného nařízení 18B. Zákon byl namířen zejména proti těm, o kterých se myslelo, že budou v době války spolupracovat s nepřítelem či jinak poškozovat stát. Do této skupiny patřil Mosley a BUF, ačkoliv se například napojení na cizí agenty a organizace nikdy neprokázalo. Na základě vývoje válečné situace a hrozící invaze do Británie byl Mosley 23. května 1940 uvězněn a Britská unie fašistů rozpuštěna. Následující roky byl internován ve věznici Holloway, ale kvůli žilnímu onemocnění byl v listopadu 1943 propuštěn do domácího vězení, kde zůstal až do konce války.

2. Poválečná aktivita

Skutečnost, že se britská společnost po válce postavila k jakýmkoliv fašistickým prvkům negativně, přinutila Mosleyho ke změně přístupu k politice. Struktura BUF se během války rozpadla, ale někteří spolupracovníci zůstali Mosleymu věrni a většina z nich se podílela na formování nového programu. Labouristická vláda vzešlá z červencových voleb v roce 1945 záhy zaujala k fašistům a nacistickým sympatizantům ostré stanovisko. Bylo zahájeno několik soudních stíhání. Nejvíce pozornosti vzbudily procesy s Williamem Joycem⁴¹ a Johnem Amerym.⁴² Oba bývalí členové BUF a blízcí Mosleyho kolegové byli

³⁹ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From...*, str. 86.

⁴⁰ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. A history...*, str. 173.

⁴¹ William Joyce pracoval jako ředitel propagandy Britské unie fašistů a během války jako hlasatel nacistického rádia. Známy pod přezdívkou „Lord Haw Haw“.

později odsouzení k trestu smrti. Veřejnost si případy spojovala s Mosleym, který se od nich naopak snažil distancovat, aby na sebe nepřivolal pozornost policie. Ve skutečnosti popíral, že by byl nadále fašistou, ale opak byl blíže pravdě. Na druhou stranu si tímto postojem zneprátlil část oddaných přívrženců, kteří mu vytýkali ztrátu idealismu a oportunismus.

Tento revisionismus byl reakcí na nové poměry v politice a společnosti, které způsobil konec druhé světové války. Zároveň to byla nutná Mosleyho obrana proti identifikaci s myšlenkami, které stály v pozadí masového vyvražďování Židů, o kterých se nyní britská veřejnost dozvíдалa a „považovala BUF za Hitlerovu pátou kolonu“.⁴³ Mosley svůj antisemitismus ani protizidovské aktivity BUF nepopíral, ale opakoval, že nikdy nehlásal ani nevyzýval k rasovému vyhlazení menšin. Dokonce se nechal slyšet, že „neudělal nic, za co by se měl omlouvat“.⁴⁴ Přesto byl po válce nejméně populárním politikem.

Problémy s obnovením autority a komunikace mezi stoupenci poskytly prostor pro ambiciózní fašistické ztroskotance, kteří se pokusili převzít iniciativu do vlastních rukou. Mosley musel zabezpečit vlastní pozici a v prosinci 1945 uspořádal tzv. „sjednocující večeri“ v Royal Hotel v Londýně pro šest set bývalých spoluvězňů, převážně členů BUF. Bylo to první velké svobodné setkání vedení a členské základny od konce války. Jemu samotnému se dostalo velkolepého přivítání a za potlesku přítomných prohlásil, že „se jeho názory nezměnily, nýbrž posílily“.⁴⁵ Někteří z přítomných pochybovali o smysluplnosti obnovení politického boje, jiní spatřili v následování Mosleyho svoji budoucnost. Mosley se snažil oslovit obě skupiny.

Ministerstvo vnitra od začátku monitorovalo podobná shromáždění. Vláda neměla zájem na opětovném vzrůstu radikálních hnutí a eskalaci násilí jako ve třicátých letech. Byl ustanoven výbor, který se touto otázkou zabýval, dokonce se během projednávání uvažovalo o úplném zákazu fašismu. Nakonec byla přijata shoda o svobodě slova pro všechny skupiny společnosti s jistými omezeními.

Tentokrát si byl Mosley vědom, že existuje nepsaná tenká hranice mezi deklarovanou svobodou projevu a represáliemi v případě jejího překročení. Proto začal pracovat na novém programu, který by zaujal novou generaci sympatizantů radikální pravice.

⁴² Syn konzervativního ministra Leopolda Ameryho, který se podílel na založení British Free Corps, britské obdoby Waffen SS. Tyto jednotky do bojů druhé světové války nezasáhly.

⁴³Thurlow, Richard. *The Guardian of the 'Sacred Flame': The Failed Political Resurrection of Sir Oswald Mosley after 1945*. Journal of Contemporary History, Vol. 33, No. 2, 1998, str. 243.

⁴⁴ Macklin, Graham. *Very deeply dyed in black. Sir Oswald Mosley and the Resurrection of British Fascism after 1945*. New York: I. B. Tauris, 2007, str. 36.

⁴⁵ Thurlow, Richard. *The Guardian of...*, str. 243.

2.1 Vstříc Unionistickému hnutí

V prvních poválečných letech Mosley do aktivního politického života výrazně nezasáhl. Věnoval se teoretické přípravě a publikaci „zmodernizovaných“ názorů meziválečných let a farmaření na usedlosti Ramsbury ve Wiltshire. Koncepce meziválečného fašismu byla nyní mrtvá, přesto se stala hlavním zdrojem většiny publikací a projevů, jejichž autorem byl Mosley.

Kontakt a informovanost sympatizantů na přelomu let 1945/46 zajišťoval *Mosleyho novinkový oběžník*, který vycházel v nákladu zhruba pět a půl tisíce výtisků. V březnu 1946 vyšla kniha *Moje odpověď* (My answer), která byla přepracovanou a aktualizovanou verzí publikace *Žijeme zítrkem* (Tomorrow we live) z roku 1938. Byla to propagandistická brožura, která ubezpečovala stoupence o konzistentnosti Mosleyho „víry“. Autor se v ní vyrovnával s obdobím válečného uvěznění a poukazyval na fakt, že „stejně jako v případě Hitlera je to cesta k velikosti a vítězství“.⁴⁶

Ačkoliv řada knižních nakladatelů a prodejců odmítala výtisky nabízet veřejnosti, podařilo se Mosleymu několik obchodníků přesvědčit a kniha se dostala mezi lidi. Spíše než běžná prodejní síť v tomto případě dobře zafungovaly tzv. knižní kluby. Jednalo se o neveřejná setkání zpravidla bývalých členů BUF, kteří si předčítali novinky např. z oběžníku a *Mé odpovědi* a diskutovali o nich. Malé skupinky se scházely nepravidelně, většinou v oddělených místnostech veřejných domů a hostinců takřka po celém Spojeném království. Ideálním typem takového setkání měla být intelektuální konverzace o aktuálních tématech nad čajem a sušenkami, což byla snaha o vymezení se vůči násilnostem z konce třicátých let. Zároveň to byl pokus o vytvoření intelektuální elity, ale vzhledem k úrovni členů se málokdy setkal s úspěchem.

Knižní kluby měly především dva hlavní významy. Rozšiřovaly okruh stoupců Mosleyho názorů, protože členství nebylo omezeno, a staraly se vždy o aktuální informovanost všech jeho členů. Protože byly umístěny v různých částech Londýna, zejména ve staronové čtvrti East End, fungovaly v pozdější době Unionistického hnutí jako stranické buňky.

O návrat Mosleyho do politiky usilovalo po válce několik zájmových skupin, další mu vyjadřovaly podporu. Mezi nejzajímavější patřila Britská liga bývalých vojáků (British League of Ex-Servicemen), která se původně zabývala otázkou důchodů pro demobilizované

⁴⁶ Macklin, Graham. *Very deeply...*, str. 36.

vojáky. Nejvýraznější postavou byl Jeffrey Hamm, fanatický antisemita a britský nacista, který organizaci záhy po svém příchodu v roce 1945 ovládl a využíval ji jako základnu pro tažení proti Židům v exponovaných čtvrtích Londýna. Pod neustálým tlakem ze strany obyčejných obyvatel a antifašistů se věrný kruh kolem Hamma zmenšil na pouhých dvanáct osob. Mosley si nemohl dovolit být spojován s fanatikem Hammova formátu. Na druhou stranu byla pro něho podpora Britské ligy bývalých vojáků důležitá, ale veřejně se k nim nehlásil. Utajená schůzka mezi Mosleym a Hammem, na které se domluvila budoucí spolupráce, proběhla až v prosinci 1946.

V podobném konspiračním duchu proběhla i návštěva Oxfordského korporátního spolku (Oxford Corporate Club), jenž byl založen v roce 1946 několika studenty na půdě prestižní univerzity. I přes Mosleyho kontakt se studenty ze spolupráce nic podstatného nevzešlo. Uvedené příklady poukazují na zajímavou skutečnost. Zatímco ve třicátých letech byly průvodním jevem fašistického hnutí násilí a nevybíravý slovník vůči oponentům, po válce došlo k obratu a nastupující generace pod vedením Mosleyho měla na veřejnost působit umírněně a vzdělaně. Pomineme-li některé výjimky, tak evidentní snahou bylo odpoutání se od meziválečného stigmatu neúspěšného fašisty a radikálního antisemity.

2.2 Opětovný vstup na politickou scénu

V průběhu roku 1947 se dočkala vydání druhá Mosleyho publikace s názvem *Alternativa* (The Alternative). V ní se poprvé objevilo heslo Evropa-Národ (Europe-a-Nation), které ve zkratce vyjadřuje hlavní myšlenku nového politického programu Oswalda Mosleyho. Autor se odpoutal od nacionalistického pohledu *Mocnější Británie* a kladl důraz na evropskou jednotu, která je „pro přežití národa nejdůležitější“.⁴⁷ Myšlenky evropské soudržnosti s odkazem na „evropský národ“ plnohodnotně rozvinul při projevu v následujícím roce a v této práci je pro ně vyhrazena samostatná kapitola.

Stupňující se napětí v britském mandátu v Palestině podněcovalo četné antisemitské projevy Hamma a jeho stoupců. Ani hospodářská situace nebyla příznivá. Během přechodu na „stát blahobytu“ musela labouristická vláda Clementa Attleeho přistoupit na

⁴⁷ Mosley, Oswald My life..., str. 362.

znovuzavedení přidělového systému, jehož dávky jednotlivých komodit byly „skoro ve všech případech nižší než válečný průměr“.⁴⁸

V kontextu těchto událostí vstoupil na politickou scénu Mosley. Za sebou měl dva a půl roku drobné práce s navazováním nových kontaktů a propagandistickou činností. Na sobotu patnáctého listopadu 1947 sezval do Memorial Hall v londýnské čtvrti Farringdon své příznivce a oznámil jim založení nové politické strany s názvem Unionistické hnutí (Union Movement, UM).

Ovšem kvůli administrativním problémům a protireakci odpůrců začala strana formálně existovat až sedmého února 1948. I když Mosley v *Alternativě* prohlásil, že je mužem beze strany⁴⁹, na setkání v Memorial Hall se dostavilo „padesát jedna skupin, které společně na Mosleyho naléhaly, aby se vrátil do politiky“.⁵⁰ Největší vliv z nich měly pouze knižní kluby, které v celkovém počtu čtyřiceti sedmi buněk pokrývaly celou Británii. Zbylé marginální organizace jako Britská liga bývalých vojáků, Unie britských svobodných mužů (Union of British Freemen)⁵¹ a Pomocný fond válečných vězňů (18B Detainees Aid Fund)⁵² podporu taktéž deklarovaly. Vedoucí činitelé těchto skupin byli antisemité, ve většině případů bývalými členy BUF a Mosleyho znali delší dobu. Objevily se i první stranické noviny nazvané *Unie* (Union).

2.2.2 Koncept Evropa – Národ

Na oficiálním ustanovení UM v únoru 1948 Mosley poprvé obsáhle obhajoval nový program nastíněný v *Alternativě*. Jednotlivé národní státy údajně spojoval přírodní rasový a duchovní impuls.⁵³ Prakticky vzato existovalo mezi Němci a Angličany starodávné biologické pouto, stejně jako mezi Francouzi ze severu a obyvateli kolem Rýna. Severské národy Dánska, Švédka a Norska stmelovala „společná“ krev, stejně jako jižní část Evropy, totiž Španělsko a Itálii. A pouze tyto národy měly v budoucnu tvořit sjednocenou rasově čistou Evropu.

Základní myšlenkou byla spojená Evropa národů, která se měla v poválečném bipolárním světě stát „třetí silou“ a zdárně konkurovat Spojeným státům americkým a Sovětskému svazu. Na druhou stranu Mosley propagoval obrannou alianci se Spojenými

⁴⁸ Lowe, Norman. *Modern British...*, str. 482.

⁴⁹ Mosley, Oswald: *The Alternative*. In: Macklin, Graham. *Very deeply...*, str. 49.

⁵⁰ Hamm, Jeffrey. *Action Replay*. London: Friends of Oswaldem Mosley, 2004, str. 81.

⁵¹ Koordinační těleso regionálních samozvaných fašistických „buněk“, které je mělo propojit a posunout spolupráci na národní úroveň.

⁵² Fond založený na pomoc rodinám, jejichž členové se staly obětí Obranného nařízení 18B.

⁵³ Macklin, Graham. *Very deeply...*, str. 79.

státy namířenou proti sovětskému komunismu, v kterém spatřoval nebezpečného soupeře v úsilí o vybudování kontinentálního superstátu. Spojenci, tj. Amerika a Evropa měly využít technologickou převahu, zasadit Východu zásadní úder a znemožnit Sovětskému svazu vlastnictví jaderné bomby. Mosley se mylně domníval, že nevstřícná okupační politika západních zemí v Německu naháněla bývalé nacistické vědce do náruče Sovětům, kteří je využívali ve výzkumu a vývoji.⁵⁴

Mosleyho koncept ve své době mnohem více otázek vyvolával, než zodpovídal. Nikdy předtím v minulosti se státům nepodařilo obejít ideologické a historické kořeny sporů, které znemožňovaly užší spolupráci. Například francouzská averze k Němcům „musela být překonána“⁵⁵ a poraženému státu znovu garantován rovnocenný přístup. V poválečném kontextu tomu zabraňovalo dědictví holocaustu a otázka existenciální budoucnosti židovské menšiny v Evropě, kterou Mosley považoval za jednu z hlavních překážek budoucí jednoty.

Jediné vhodné řešení bylo vystěhování Židů do Palestiny bez ohledu na arabskou přítomnost v oblasti. V pozadí tohoto přesvědčení nestála solidarita, ale cynický antisemitismus.⁵⁶ Důležitým pilířem eurostátu měl být „nový“ člověk kladoucí důraz na spiritualitu, nábožnost a činy. Mosley se nechal velmi ovlivnit antickou a německou filozofií a nabyl dojmu, že jen nástup nového lidského druhu, respektive rasy dokáže zabránit kulturnímu a společenskému úpadku západní civilizace, který byl údajně nevyhnutelný.⁵⁷

V ekonomické oblasti Mosley volně navazoval na vlastní teorie z dvacátých let, které přizpůsobil měnící se zahraničněpolitické situaci Británie. Vzhledem k probíhající první dekolonizační vlně měla v systému jednotného trhu kolonie a dominia nahradit Afrika, s níž by se propojily evropské trhy a vytvořily ekonomickou unii. Zdánlivě by z toho oba subjekty profitovaly, ale reálně se jednalo o exploataci afrických nerostných zdrojů, které by proudily výměnou za evropské výrobky na tamější trhy. Myšlenka rozvinutí nekoloniálních struktur a vláda ekonomických trustů nad africkými státy se podobala koncepcím britských dobyvatelů, jako byl Cecil Rhodes z přelomu devatenáctého a dvacátého století. Na rozdíl od minulosti neměla být výsledkem válka (jako např. Búrská), ale konsolidace Evropy, Afriky a Ameriky v boji proti komunismu.

⁵⁴ V případě jaderné bomby Sovětský svaz na její konstrukci prokazatelně pracoval od roku 1943 a většinu poznatků získal vojenskou špionáží.

⁵⁵ Tamtéž, str. 80.

⁵⁶ Tamtéž, str. 80.

⁵⁷ Trvalý poválečný hospodářský růst tento předpoklad nepotvrdil.

2.3 Opět v politice

Na veřejnosti se Mosley oficiálně objevil až v květnu roku 1948, kdy pochodoval v čele průvodu v den oslav svátku práce. Ačkoliv to bylo první veřejné vystoupení od konce války, nebyla mu věnována velká pozornost. Britská média ho ostrakizovala, protože „symbolizoval všechno, proti čemu Británie během druhé světové války bojovala“.⁵⁸ Proti pochodu protestovali antifašisté, kteří průvod úspěšně napadli a přinutili zasáhnout policii. Bylo evidentní, že UM nedosáhlo síly ani publicity jako BUF v předválečných letech a spíše „popularitu“ ztrácelo. Otázkou zůstávalo, jak tomu zabránit. Jednou z možností bylo rozšířit aktivitu i do jiných oblastí.

O to se pokusil Jeffrey Hamm v Brightonu, přezdívaném „britský Tel-Aviv“, ale setkal se s agresivním odporem místní židovské komunity a skončil hospitalizován v nemocnici. Propad pozice UM, které se opět profilovalo jako antisemitská organizace (zčásti kvůli fanaticům jako byl Hamm), odrážel podstatně důležitější věc. Mosleymu se nedařilo přesvědčit řadové členy o podstatě programu Evropa – Národ, který měl nahradit politicky naprosto neprůchodný antisemitismus. Stoupenci Mosleyho se domnívali, že opět dojde ke vzkříšení BUF, a proto podporovali Unionistické hnutí.

Nejradikálnějším zastáncům byla myšlenka evropského super státu vzdálená, protože ji nechápali, na rozdíl od primitivního napadání a agrese vůči Židům. V květnových volbách v roce 1949 do londýnského zastupitelstva šestnáct kandidátů UM získalo necelých dva tisíce hlasů ve srovnání s celkovým počtem čtyř milionů odevzdaných hlasů.

Taktika vlajkových průvodů s bubny a uniformami nikoho nezaujala. Výsledky květnových voleb zdůraznily fakt, že UM se nacházelo ve stavu rozkladu, což koncem roku potvrdila zpráva MI5 zmiňující pouhých dvanáct set platících sympatizantů.⁵⁹ To signalizovalo nedostatek financí, protože Mosley zaměstnával několik lidí, kteří psali do stranického tisku *Unie* a zároveň pracovali v tzv. Evropském sekretariátu.⁶⁰ Dva důležité základy každé politické strany byly podkopány – finance a popularita.

⁵⁸ Macklin, Graham. *'Hail Mosley and F' Em All': Martyrdom, Transcendence and the 'Myth' of Internment*. Totalitarian Movements and Political Religions, Vol. 7, No. 1, 2006, str. 18.

⁵⁹ Macklin, Graham. *Very deeply...*, str. 59.

⁶⁰ Oddělení v Unionistickém hnutí, které obstarávalo kontakt s kontinentálními fašisty.

2.3.3 Zahraniční kontakty Oswalda Mosleyho

Podpora myšlenky jednotných evropských národů vyžadovala udržování a zakládání četných kontaktů v zemích kontinentální Evropy. Řadu z nich Mosley obnovil poté, co mu byl v roce 1949 britskou vládou vrácen pas. Publikací geopolitického pamfletu *Alternativa* se Mosley zviditelnil u několika ortodoxních fašistů, které idea sjednocené Evropy s rasovým podtextem oslovila.

V dubnu 1948 se setkal s Oswaldem Pirowem⁶¹, bývalým kabinetním ministrem Jižní Afriky, a záhy v Londýně uspořádali tiskovou konferenci o budoucnosti afrického kontinentu. Oba se shodli na nové formě uspořádání moci mezi bílými a černými obyvateli. Navrhovali, aby „dvě třetiny subsaharské Afriky připadly „černým“ státům a zbytek bílým přistěhovalcům“.⁶² V podstatě se jednalo o „rozšíření apartheidu po celém kontinentu“⁶³, ale Mosley argumentoval, že „pravý apartheid spočívá v oddělení dvou národů, které užívají rovných příležitostí a statusu“.⁶⁴ Oponoval přístupu uplatňovanému v Jižní Africe a vinu svaloval na „hysterickou“ propagandu, která si z obou konceptů vybrala ten horší. Pirow se později setkal s generálem Francem a Antóniem de Oliviera Salazarem a o schůzkách Mosleymu referoval. Příležitostně psal články pro *Unii* a jejich vzájemná spolupráce trvala až do roku 1953.

Mosleyho panevropské názory taktéž částečně ovlivnil kontakt s válečnými zajatci SS, kteří byli v Británii internováni a v průběhu roku 1947 postupně propuštěni. Britská fašistická pravice mezi nimi šířila pamflety a příslušnou literaturu, ale tato snaha narážela na zjevnou jazykovou bariéru. Na oplátku zajatci na shromážděních rodícího se UM poskytovali lekce němčiny a stávali se pravidelnými účastníky setkání. Ačkoliv pro naprostou většinu z nich představovala teoretická základna britského fašismu jiný pohled než nacionálněsocialistická verze, mnozí nové myšlenky rychle převzali a v rámci politického vzkříšení začali s extrémní pravicí spolupracovat. Ministerstvo vnitra tyto aktivity monitorovalo, ale z důvodu prosazování svobody projevu vládou v podobných případech nezasáhlo.

Mosley se s vězni přímo nestýkal a ani je nevyhledával. Příležitostně byl sice navštěvován malými skupinami zajatých vojáků a diskutoval s nimi, ale jinak jim nepomáhal. Od toho existovaly jiné organizace jako např. Liga anglo-německého přátelství (Anglo-

⁶¹ Jeden z představitelů předválečného appeasementu, který se setkal s Hitlerem, Ribbentropem a Göringem během roku 1938. Zakladatel malé nacistické skupiny *Die Nuwe Orde*.

⁶² Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley...*, str. 486.

⁶³ Macklin, Graham. *Very deeply...*, str. 84.

⁶⁴ Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley...*, str. 486.

German Friendship League) nebo Styčný klub anglo-německého mládí (Anglo-German Youth Contact Club), které byly řízeny buď přímo členy UM, nebo dalších organizací. Jejich činnost manévrovala na hranici legality, protože často pomáhaly zajatcům v útěku. Mosley stál stranou, protože si nepřál být znovu uvězněn.

Významným kontaktem se stal taktéž bývalý válečný zajatec Fritz Röessler, jenž se významnou měrou postaral o rozšíření německého překladu *Alternativy*, která „byla v Německu čtena s větším zájmem, než v Británii“.⁶⁵ Röessler měl kromě distribučních povinností na starosti propagaci Mosleyho konceptu Evropa-Národ. Jako jednomu ze zástupců nacionalistické strany Německé říšské strany (Deutsche Reichs Partei)⁶⁶ se mu další příznivce sehnat nepodařilo a neuspěl ani ve sjednocení pravého radikálního spektra rodící se německé politiky.

Řada dalších stran jako Německý blok (Deutscher Block)⁶⁷, Německá pravicová strana (Deutsche Rechts Partei)⁶⁸ nebo Německá strana (Deutsche Partei)⁶⁹ byly ochotny navázat korespondenční kontakt, ale jejich předsedové se stranili přímého zapojení do aktivit Unionistického hnutí.

Dalším ideologickým přínosem pro Mosleyho byl kontakt s představiteli legální německé organizace Bratrství SS (SS Bruderschaft)⁷⁰, který byl zahájen prostřednictvím Evropského sekretariátu hlavního stanu UM v Londýně. Členy byli vysoce postavení důstojníci SS, kteří sdíleli společný názor „o sjednocených národech Evropy od Atlantiku po Ural a Říši všech Němců v jejích původních hranicích“.⁷¹ Ačkoliv mezi Mosleym a Bratrstvím SS panovala ve většině geopolitických názorů shoda, vzájemné styky nepřežily do poloviny padesátých let.

Poté co se ustálila síť sympatizujících lidí, mohla začít fungovat materiální pomoc bezprizorným bývalým nacistům, která směřovala do Německa. Prostřednictvím Svazu bratrství (Union Brotherhood), který oficiálně v prosinci 1948 založila manželka Mosleyho Diana Mosleyová, se „potřebným“ posílalo nejnutnější oblečení, káva a další různé komodity. Tento počin se zdá těžko uvěřitelným v době, kdy byly v Británii potraviny na příděl.

⁶⁵ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. A history...*, str. 238.

⁶⁶ Extrémně pravicová strana založená v roce 1950. Prosazovala návrat k imperiální politice Německého císařství.

⁶⁷ Výrazně pravicová strana založená v říjnu 1947 Karlem Meißnerem v Bavorsku. Výrazněji se neprosadila.

⁶⁸ Profilovala se jako konzervativní strana. Ustanovená v roce 1946.

⁶⁹ Kořeny této strany sahají až do poloviny 19. století. Ihned po konci druhé světové války byla obnovena a profilovala se pravicově.

⁷⁰ Vedená bývalým důstojníkem SS Alfredem Franke-Grickschem. Za cíl si mimo jiné stanovila znovuvybrojení Německa. Byla tvořena výhradně vysokými důstojníky SS.

⁷¹ Macklin, Graham. *Very deeply...*, str. 92

Když byl Mosleymu v červnu 1949 navrácen cestovní pas, strávil z následujícího roku v Británii pouhých šedesát dní. K nelibosti svých stoupenců se vypravil s rodinou na okružní cestu na své jachtě po Středozemním moři. Mosley se chystal rozvíjet kontakty v Portugalsku, Španělsku a Itálii, kde pro něj jeho spolupracovníci domluvili sérii schůzek. Osobně se sešel se Serrano Sunersem.⁷² Mosleyho názory obsažené v *Alternativě* byly mezi mladými fašisty ve Španělsku velmi populární, paradoxně se ale kniha nerozšířila tak jako v Německu, zejména kvůli jazykové bariéře. Následně se přesunul na Malorku, kde ho tentokrát očekával Filipo Anfuso⁷³, který se po válce stal prominentní postavou v italském fašistickém hnutí.

Styky s představiteli evropských fašistických stran se prohloubily v březnu 1950, kdy se Mosley spolu s kruhem nejvěrnějších stoupenců v Římě účastnil konference, kterou zaštiťovala italská fašistická strana Italské socialistické hnutí (Movimento Sociale Italiano).⁷⁴ Mezi přítomnými byli zástupci Bratrství SS, švýcarští fašisté a několik francouzských kolaborantů. Významné styky Mosley udržoval také s uprchlími nacisty v Argentině, zejména s Hans-Ulrichem Rudelem⁷⁵, který stál v čele organizace Asociace Argentina Evropa (Asociation Argentina Europa).⁷⁶

V Evropě se začátkem roku 1951 brzy rozšířil měsíčník *Národ Evropa* (Nation Europa), který se stal debatní platformou všech pravicových uskupení rozvíjejících Mosleyho koncept Evropa-Národ. Uveřejněné články byly editovány převážně německými a rakouskými fašisty a magazin se brzy změnil v jejich debatní fórum.

2.4 Z Brita Evropanem

Po náročném roce plném cestování a konferencí se Mosley rozhodl stát se Evropanem. Pro tento účel zakoupil dům ve francouzském Orsay nedaleko Paříže a usedlost v irském Clonfertu. Do Irska se Mosley odstěhoval v roce 1951, protože ho s touto zemí pojilo staré přátelství, a kde pobýval dva roky.⁷⁷ Zbytek života pak trávil převážně v Orsay.

Opuštění Anglie lze ve skutečnosti interpretovat jako odchod z aktivní politiky. I když byl nadále spojován s aktivitami Unionistického hnutí, věnoval se spíše rozvíjení

⁷² Švagr generála Franca a jeho bývalý ministr zahraničí.

⁷³ Zeť Benita Mussoliniho a ministr zahraničí v době trvání Republiky Salo.

⁷⁴ Založená v roce 1946 stoupenci Benita Mussoliniho, která se vyznačovala odmítáním nové Italské republiky.

⁷⁵ Štuka pilot a letecké eso, jenž podniknul přes dva a půl tisíce misí převážně na východní frontě.

⁷⁶ Podzemní síť sdružující uprchlé válečné zločince, nacisty a fašisty.

⁷⁷ Mosley, Oswald. *My life...*, str. 356.

teoretických konceptů sjednocené Evropy a udržování kontaktů s předními fašisty z ostatních států. Extrémistické strany v Británii se začátkem padesátých let musely vyrovnat s novým fenoménem, který do jisté míry nahradil jejich antisemitský program. V souvislosti s dekolonizací Britského impéria se zvýšil počet přistěhovalců z nově vzniklých států, většinou z Karibské oblasti a Indie. Mnoho z nich navštívilo Británii během služby v armádě a nyní jako občané Commonwealthu měli v Británii právo s jistými omezeními zůstat.⁷⁸

Nárůst imigrantů se projevil hlavně v Londýně a větších městech. Jako všude v Evropě se i v Británii stali přistěhovalci silou využívanou v poválečné rekonstrukci země. Unionistické hnutí se této otázce začalo obsáhleji věnovat v průběhu roku 1951 a prostřednictvím stránek *Unie* varovalo čtenáře před „barevnou invazí, obtěžováním bílých žen a černým zločinem“.⁷⁹ Byla to předzvěst ideologického zvratu na poli extrémní pravice.

Za problémy společnosti už najednou nemohli Židé, ale přistěhovalci. Tato politika získala mnohem zřetelnější rasový nádech a zcela zastínila antisemitismus, který dominoval koncem čtyřicátých let. Například v rámci Konzervativní strany se imigraci věnovalo pouze několik poslanců, kteří poukazovali na „problémy s dostupností bydlení, práce a na zdravotní stav příchozích, ačkoliv jejich skutečnou starostí byla barva kůže“.⁸⁰

V doplňkových volbách konaných v roce 1952 už UM oficiálně vystoupilo s programem zaměřeným proti přistěhovalcům a angažovalo se v londýnských čtvrtích Notting Hill a Brixton, které zaznamenaly vysoký nárůst přistěhovalců. Mosley se k otázce „barevné invaze“ vyjádřil v silně zbarveném prohlášení publikovaném v únoru téhož roku. Zdůrazňoval, že je „proti jakýmkoliv násilnostem vůči negrům“⁸¹ a doporučoval Británii, že s nimi „musí žít v přátelském sousedském vztahu“.⁸²

Takový vztah měl zajistit systém apartheidu, který byl už delší dobu uplatňován v Jižní Africe a Mosley ho v minulosti rozvinul při debatách s Oswaldem Pirowem. Toto prohlášení bylo spíše odbočkou, skutečnou náplní Mosleyho činnosti v padesátých letech byl naprosto odlišný program.

Za situace, kdy vliv UM mimo Londýn byl zanedbatelný a „jediným jeho přínosem pro britskou politiku byly příspěvky na téma imigrace“⁸³, se Mosley po požáru domu v Irsku

⁷⁸ Hartesveldt van, R. Fred. *Race and Political Parties in Britain, 1954-1965*. Phylon, Vol. 44, No. 2, 1983, str. 2.

⁷⁹ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From...*, str. 216.

⁸⁰ Hartesveldt van, R. Fred. *Race and Political Parties...*, str. 3.

⁸¹ Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley...*, str. 508.

⁸² Tamtéž, str. 508.

⁸³ Thurlow, Richard. *The Guardian of...*, str. 10.

na delší čas odstěhoval do Francie, aby se stal Evropanem.⁸⁴ Sedmnáct let střídavě žil v Británii a na kontinentě. Začátkem padesátých let odsunul geopolitický koncept Evropa-Národ do pozadí a začal pracovat na ekonomické teorii „evropského socialismu“.⁸⁵

V březnu 1953 vyšlo první číslo časopiseckého měsíčníku *Evropan* (European), tzv. žurnálu opozice. Mosleyho cílem bylo vyvolání debaty na mezinárodní úrovni, kde by proti komentářům zainteresovaných osob dokázal obhájit vlastní pozici a názory. Ačkoliv *Evropan* pravidelně vycházel šest let, pozornost mimo fašistické kruhy nevzbudil. Dominujícími tématy byly evropský nacionalismus, evropanství, syndikalismus a rasové otázky. Mosley doufal, že se mu podaří časopis směřovat více ekonomickým směrem a téměř v každém vydání se objevovaly jeho články (mimo jiné zaměřené i na Británii) podepsané pseudonymem Evropan. Občas přispívali méně známí, ale i světově proslavení profašističtí autoři jako Ezra Pound⁸⁶, Roy Campbell⁸⁷ nebo Hugo Charteris.⁸⁸

Během „exilu“ se sice Mosley nepravdělně setkával s francouzskými kolaboranty, ale mnohem důležitější byly jeho prokazatelné kontakty na některé militantní členy Organizace tajné armády (Organisation de l'Armee Secrete).⁸⁹

Na druhou stranu se vzájemné styky snažil omezovat na minimum, aby nebyl z Francie deportován.⁹⁰ Ve stejnou dobu se taktéž sblížil s bývalým britským panovníkem Eduardem VIII., který byl znám svou sympatií k pravicovým hnutím. Mosleyho „netypické“ známosti byly předmětem problémů po celou dobu jeho pobytu. Tak například v průběhu jedné z recepcí byl kvůli vazbám na Windsory ignorován britským diplomatickým sborem a francouzské ministerstvo vnitra mu začátkem šedesátých let zamítlo žádost o trvalý pobyt s doporučením okamžitého vystěhování.

Mosley na Británii, jak by se mohlo zdát, nezanevřel. Příležitostně se do Spojeného království vždy na několik týdnů vracel a po větších městech podnikal turné s projevy ve většině případů reflektujícími vnitropolitickou nebo mezinárodní situaci, jako byla například Suezská krize nebo Maďarské povstání v roce 1956.

V Manchesteru si Mosleyho přišlo poslechnout přes patnáct set lidí, po pěti letech to byl jeden z jeho prvních projevů na veřejnosti. Je třeba se taktéž zmínit o dílčím úspěchu UM během voleb do obecního zastupitelstva na podzim téhož roku, kdy se

⁸⁴ Mosley, Oswald. *My Life...*, str. 356.

⁸⁵ Evropskému socialismu je dále v textu věnována samostatná kapitola.

⁸⁶ Americký básník, kritik, umělec. Během druhé světové války se zapojil do propagace italského fašismu.

⁸⁷ Jihoafrický básník, proslavil se zejména ve dvacátých a třicátých letech, sympatizoval s generálem Francem.

⁸⁸ Britský novinář, představitel poválečné generace spisovatelů v padesátých a šedesátých letech.

⁸⁹ Teroristická organizace vystupující v zájmu francouzských kolonistů v Alžírsku. Na svědomí měla několik atentátů na prezidenta Páté republiky Charlese de Gaulla.

⁹⁰ Macklin, Graham. *Very deeply...*, str. 136

několika kandidátům podařilo obsadit místa ve čtvrti East London. Opětovný nárůst popularity UM souvisel s přítomností Mosleyho na řadě mítinků. Přitahoval pozornost lidí, kteří pamatovali „staré časy“ BUF a ti, již se kvůli přílivu imigrantů cítili ohroženi, často vyhledávali pomoc extrémní pravice. Koncept evropského socialismu, který Mosley rozvíjel v padesátých letech, nebyl primárně zaměřen na nespokojené jedince, ale měl představovat alternativu vládní ekonomické politiky v záležitosti řízení společnosti, respektive celého státu. Avšak oproti podobnému pokusu v meziválečném období se této koncepci dostalo daleko méně pozornosti.

2.4.4 Evropský socialismus

Vcelku poklidný francouzský exil Mosleymu umožnil více se věnovat teoretické práci. V eseji nazvané *Evropský socialismus* (European socialism) napsané pro měsíčník *Národ Evropa* a uveřejněné v březnu 1956 Mosley odpovídal na kritiku jednotlivcům a zároveň důkladně objasnil ideologickou podstatu nové teorie. V eseji zdůraznil, že „evropský socialismus poprvé zmínil u příležitosti oslav Svátku práce v roce 1950, aby popsal kroky, kterými bude on [a UM – pozn. autora] čelit nástrahám poválečného světa“.⁹¹

Do původního geopolitického konceptu Evropa-Národ, který se zabýval spíše politickým uspořádáním Evropy, Mosley doplnil ekonomickou a hospodářskou vizi fungování společnosti. S plánováním měl z předválečných let bohaté zkušenosti, ale centralizované hospodářství pro tentokrát odmítnul jako příliš byrokratické.⁹²

Zjednodušeně řečeno „evropský socialismus“ zastřešoval šest oblastí od zahraniční politiky po pravomoci národních vlád a spojoval je v jeden celek. Sjednocujícím prvkem pro všechny zainteresované strany (státy) měla být společná evropská vláda, která by předcházela vytvoření společného trhu. Evropská vláda by například „určovala vývoj mezd v konkurenčním průmyslovém prostředí, aby omezila dumpingový prodej zboží“.⁹³ Měla omezené pole působnosti a domácí politiku přenechávala národním vládám. Mosley mimo jiné podporoval britské členství v Evropském hospodářském společenství a agitoval pro co nejrychlejší vstup.

⁹¹ Mosley, Oswald. *European socialism*. (www.oswaldmosley.com, ověřeno k 9. 5. 2008), str. 3

⁹² Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley...*, str. 494.

⁹³ Tamtéž, str. 495.

Mosley už od třicátých let prosazoval pokřivený systém politické soutěže s omezenou rolí opozice. V eseji z roku 1955 s názvem *Vláda zítřka* (Government of tomorrow) sice napsal, že „jiné [tj. nevládní - pozn. autora] strany musí existovat a vstupovat do politiky jako alternativní síla, ale v období mezi volbami je pro ně opoziční činnosti tabu“.⁹⁴ Jeho názor formovala parlamentní a kabinetní předválečná zkušenost s neefektivní byrokratickou správou zohledňující i rozdílná stanoviska k daným problémům, což s častými obstrukcemi v důsledku zpomalovalo rozhodovací proces. Mosley upřednostňoval „vládu s pravomocí jednat, zvolenou svobodným hlasováním občanů“.⁹⁵ Takto zvolená vláda měla možnost během svého mandátu splnit volební program a neohlížet se na kritiku.

Obsáhleji a propracovaněji než utopický politický systém působily Mosleyho ekonomické alternativy k britské „stop and go“ metodě. V případě deficitu veřejného rozpočtu přistupovali ministři financí ke zvýšení úrokové sazby (fáze stop), aby „odradili lidi od půjčování peněz, a zároveň zavedli limity na dovoz zboží“.⁹⁶ A naopak v době růstu snížili daň z příjmu (fáze go) pro podporu spotřeby, což mnohdy zvýšilo inflaci. Tato opatření nevedla k dlouhodobému zlepšení stavu britského hospodářství, které ztrácelo dech v porovnání s Francií nebo Západním Německem. Jeden z Mosleyho návrhů pozměňoval daňovou zátěž způsobem přijatelnějším pro jednotlivce. Základní předpoklad vycházel z teze, že „pracujícím by neměl být daněn příjem, ale spotřeba a to přímou a nepřímou daní“⁹⁷ a tím ho motivovat k akumulaci kapitálu. V případě průmyslových podniků navrhoval spolupartnerství dělníků a vlastníků podílů, kdy v konečné fázi vývoje podniku dělníci převezmou jeho správu a „budou s ním dělat, co budou chtít“.⁹⁸ V rámci zamýšlené unie Evropy a Afriky se Mosley domníval, že společnost dosáhne „vyššího životního standardu než v ekonomicky izolovaných státech“.⁹⁹

Společnou vládu a vnitřní trh doplňovala jednotná zahraniční politika, která byla podmíněná pozicí Evropy mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Pod vlivem postupného uvolňování mezinárodního napětí v padesátých letech Mosley přehodnotil svůj dřívější útočný postoj vůči Sovětskému svazu. Nový postoj byl definován heslem „Udržme Evropu, opusťme Asii“. Vycházel z předpokladu, že komunistická ideologie se uplatní spíše v Asii než Evropě, a proto pokládal za zbytečné, aby tam Západ proti vůli svých obyvatel vynakládal prostředky na zadržení komunismu. Spojené státy a Evropa se měly v Asii vzdát

⁹⁴ Mosley, Oswald. *Government of tomorrow*. (www.oswaldmosley.com, ověřeno k 9. 5. 2008), str. 11.

⁹⁵ Mosley, Oswald. *European socialism...*, str. 5.

⁹⁶ Lowe, Norman. *Modern British...*, str. 494.

⁹⁷ Mosley, Oswald. *European socialism...*, str. 7.

⁹⁸ Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley...*, str. 495.

⁹⁹ Mosley, Oswald. *European socialism...*, str. 8.

ekonomického a politického vlivu a přenechat oblast Sovětům. Mosley dále podporoval rozhovory o odzbrojovacích otázkách mezi Západem a Východem, zejména návrhy Nikity Chruščova o stažení vojsk ze sovětských satelitů výměnou za odchod Američanů z Evropy. Domníval se, že se tak vyřeší mocenský pat z doby konce druhé světové války a „Evropané budou konečně nezávislí na Americko-Ruském poručnictví“.¹⁰⁰

Největším nebezpečím pro „evropský socialismus“ byl oportunismus a ješitnost národních států. Od nich se vyžadovala tolerance a spolupráce v rámci jednotné Evropy pro společný cíl. Nezáleželo, jakou bude mít výsledná kooperace formu, ale v případě, že „politická unie států není uskutečnitelná, o to důležitější je duchovní spolupráce“.¹⁰¹

3. Naposled zpátky

Stoupající počet imigrantů a jejich postupné zapojení do veřejného a pracovního života způsobily koncem padesátých let řadu násilností. Britský ministr pro vztahy s Commonwealthem sir Alec Douglas-Home v roce 1958 mluvil o nutnosti zavedení omezení na počet přistěhovalců ze Západní Indie.¹⁰² Nicméně Británie v rámci uplatňování politiky plné zaměstnanosti pomocnou pracovní sílu pro hůře placená místa potřebovala, a proto se příprava příslušné legislativy brzdila. Kontrola imigrace a řešení problémů s ní související se staly významnou položkou politika na lokální úrovni.

Rozdílné návyky a způsoby života, vedoucí v inkriminovaných čtvrtích až k prostituci, vzbuzovaly v řadě mladých lidí až fyzickou nenávist k přistěhovalcům, která vyvrcholila v létě 1958. Nepokoje a nevyprovokované útoky bílých obyvatel proti černým přistěhovalcům v londýnském East Endu a Notting Hill poskytly politický kapitál pro mnoho rasových populistů. Unionistické hnutí se zaměřilo na mladistvé útočníky a jejich chování ospravedlňovalo. Dokonce vydalo pamflet *Barevná invaze* (Coloured Invasion), v kterém se psalo o imigrantech jako o „slušných lidech, kteří jsou jen obětí systému využívání levné pracovní síly v zájmu kapitalismu“.¹⁰³ Mosley hodlal nepokoje využít pro politický comeback a v dubnu 1959 ohlásil úmysl kandidovat v obvodu North Kensington ve všeobecných volbách naplánovaných na říjen téhož roku.

¹⁰⁰ Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley...*, str. 497.

¹⁰¹ Mosley, Oswald. *European socialism...*, str. 31.

¹⁰² Hartesveldt van, R. Fred. *Race and Political Parties...*, str. 127.

¹⁰³ Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley...*, str. 507.

Mosleyho kampaň byla velmi hektická. Protože mu byl zakázán přístup na radnice, musel organizovat setkání s lidmi v ulicích, jejichž frekvence vzrostla až na čtyři projevy denně po dobu několika týdnů.¹⁰⁴ Kandidoval s programem „evropského socialismu“ a důraz kladl na aktuální otázky, které měly zaujmout posluchačstvo. Ačkoliv nejčastějším tématem, které voliče zajímalo nejvíc, bylo přistěhovalectví, řečnil Mosley příležitostně i o geopolitických problémech. V davu, který z převážné většiny tvořili nevzdělaní mladiství, se podobné úvahy setkaly jen s malým pochopením. A naopak ty, kteří takovým sofistikovaným konstrukcím rozuměli, odrazil rasistický nádech průběhu kampaně.

Přesto byl Mosley přesvědčen, že mandát získá. Proti němu stál labouristický kandidát, který nakonec zaznamenal pětinašobný počet hlasů oproti Mosleymu.¹⁰⁵ Ten si stěžoval na podstatné nepravosti při sčítání hlasů a podal stížnost k soudu, která byla obratem zamítnuta.¹⁰⁶ V té době už třiašedesátiletý Mosley se uchýlil zpátky do Francie a v Londýně se objevoval pouze příležitostně v souvislosti s veřejnými projevy.

Unionistické hnutí dál bojovalo proti nárůstu přistěhovalců. Několik členů bylo zodpovědných a odsouzených za rasově motivované útoky, pozornost taktéž vzbudilo úmyslné založení požáru v ředitelství Hnutí proti apartheidu (Movement Against Apartheid). Ale vliv UM mezi extrémní pravicí upadal. Začátkem šedesátých let se několik z mála regulérních členů hnutí účastnilo doplňovacích voleb mimo Londýn, ale s tragickým výsledkem.

3.1 Konference v Benátkách

V roce 1962 naplno propuklo násilí srovnatelné s útoky proti BUF ve třicátých letech. Odpůrce k aktivitě dohnala konference v italských Benátkách, které Mosley předsedal. Jednalo se o setkání evropských fašistických stran zakončené společnou „evropskou deklarací“, která pobouřila část demokratické veřejnosti. Mezi přítomnými byli prominentní evropští fašisté z Belgie, Německa a Itálie. Mosley se snažil o sblížení co nejvíce lidí, kterým nebyla myšlenka jednotné Evropy lhostejná. V ustáleném počtu pěti

¹⁰⁴ Důvodem zákazu bylo nepřímé obvinění UM z podílu na vraždě jednoho přistěhovalce. Místní politici se obávali nepokojů a demonstrací v případě povolení využívání prostor radnic pro předvolební agitaci.

¹⁰⁵ Konečný poměr hlasů byl 14925 ku 2821 v Mosleyho neprospěch.

¹⁰⁶ Macklin, Graham. *Very deeply...*, str. 74.

lidí u kulatého stolu diskutovali o otázkách a programu, který z devadesáti procent navrhnul Mosley.

Výstupem několikadenní konference byla „evropská deklarace“ o deseti bodech, která paradoxně zaznamenala větší vliv v Británii než ve zbytku Evropy, pro který byla převážně určena. Signatáři svými podpisy potvrdili platnost Mosleyho koncepcí (jednotlivé body byly jejich stručným výtahem) a do budoucna se neformálně zavázali k aktivitám vedoucím k založení Národní strany Evropy (National Party of Europe, NPE). Konference skončila po několika dnech, ale pro Mosleyho znamenala obrovský úspěch.¹⁰⁷

3.2 Zpět v Británii

Mosley se v létě 1962 vrátil do Británie a v průběhu několika vystoupení se stal terčem násilných útoků. Stalo se, že plánované setkání skončilo kvůli porušování veřejného pořádku dříve, než vůbec začalo. Koncem července byl během projevu v londýnské čtvrti Dalston málem usmrcen, když byl povalen na zem a zkopán. Mosley začal věřit tomu, že to bylo úkladné spiknutí s cílem ho zabít.¹⁰⁸

O poslední návrat do světa politiky se pokusil o čtyři léta později, když opětovně bojoval o poslanecký mandát ve všeobecných volbách. Po zisku čtyř procent z celkového počtu odevzdaných hlasů oznámil svoje rozhodnutí skončit ve funkci předsedy Unionistického hnutí. Největší roli při rozhodování hrál pravděpodobně Mosleyho věk a únava z neustálého cestování. V devětašedesáti letech ukončil aktivní politickou dráhu. V roce 1968 vydal paměti *Můj život* (My life) a díky sérii televizních a rozhlasových vystoupení, které následovaly, se mu částečně otevřely dveře do politických a společenských kruhů.

3.3 Politický odkaz

Aktivita kolem Unionistického hnutí výrazně přesáhla dobu odchodu Oswalda Mosleyho ze scény. Bez výrazné vůdčí postavy ale UM muselo ustoupit novým stranám, které na pomyslné

¹⁰⁷ Mosley, Oswald. *My life...*, str. 369.

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 382.

politické ose zastávaly ještě extrémističtější postoje. Jejich velmi mladá členská základna jim dodávala energii a časté agitační průvody s akcentováním problému imigrace zajišťovaly nepatrný počet křesel v místních zastupitelstvech. Nejvlivnější hnutí vznikly právě v šedesátých letech na pozadí rasových nepokojů a těžily z obav a strachu obyvatel z přistěhovalců. Mezi nejdůležitější patřila Britská národní strana (British National Party, BNP) a později Národní fronta (National Front, NF), která vznikla spojením BNP a Ligy imperiálních loajalistů (League of Empire Looyalists, LEL).

Nově formované extrémně pravicové spektrum politiky s formáty typu Oswalda Mosleyho nepočítalo. Pro ně byl „zajímavým zdrojem zkušeností, ale definitivně mužem včerejška“.¹⁰⁹ To do jisté míry vysvětluje, proč se „evropský socialismus“ mezi mladými neujal. Je potřeba zdůraznit, že málokdo disponoval takovou kapacitou, aby poměrně složitou myšlenkovou konstrukci pochopil a dokázal ji využít v politickém boji. Právě pro svoji složitost žádný z Mosleyho návrhů po jeho odchodu z politiky nevynikl a nedočkal se revize nebo přepracování. Volební oblasti extrémní pravice vyžadovaly populismus a líbivá hesla. Ani jedno politický odkaz Oswalda Mosleyho nenabízel.

¹⁰⁹ Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From...*, str. 231.

Závěr

Téměř padesát let aktivní politické činnosti Oswalda Mosleyho zanechalo v britských dějinách nesmazatelnou stopu. Byl zvolen jako nejmladší člen poslanecké sněmovny a již brzy na sebe začal upozorňovat a debatovat s opozičními poslanci. V mládí se proslavil několikrát. Kvůli nespokojenosti se stranickou politikou neváhal vystoupit z Konzervativní strany nebo z Nezávislé labouristické strany. Během dvacátých let jich vystřídal víc, než kolik stihne průměrný poslanec za celý život (pokud se k tomu odhodlá). Objevil sám sebe pro teoretickou ekonomiku a začal ji studovat u ekonoma Johna M. Keynesa. Doufal, že se mu podaří prosadit vlastní ekonomické návrhy, které měly zmírnit dopady krachu burzovních obchodů a povzbudit hospodářství. Ačkoliv jeho návrhy měly potenciál k dosažení stanovených cílů, chyběla politická vůle a Británie se propadala do deprese.

Jistá frustrace ze strnulosti a neefektivnosti demokracie, jakou zažil Mosley v předvečer a následně po vypuknutí celosvětové hospodářské krize, ho nakonec přivedla ke v té době v Evropě populární myšlence fašistického hnutí. Zformování Nové strany bylo posledním pokusem o akceptování limitů demokratické politiky a zároveň činem zoufalého politika. Pomyslnou společenskou toleranci Mosley porušil založením Britské unie fašistů (BUF), která měla uchopit moc revoluční cestou. Dlouhodobě stabilní britská demokracie fašisty posléze odsunula na společenský a politický okraj. Mosleyho známost s Mussolinim a inspirace jeho režimem mu v očích mnoha lidí spíše uškodila. Mohl být pyšný na stoupající počet členů, kteří opravdu věřili utopickým vizím o fungování společnosti a byli přitahováni polovojenským profilem hnutí. Mnoho z nich se odvrátilo v momentě rostoucího antisemitismu a násilnického charakteru Britské unie fašistů. Zformovaná opozice z řad

komunistů a židovských organizací představovala překážku v růstu BUF a zabraňovala jejím aktivitám.

Valnou část druhé světové války strávil Mosley se stoupenci v internačním táboře a později v domácím vězení. Změna společenských poměrů po druhé světové válce a objevené hrůzy holocaustu víceméně tabuizovaly předválečný styl extrémně pravicové politiky. Mosleyho cílem byla obnova hnutí, nechtěl být ovšem spojován s nepopulárním fašismem. Založení Unionistického hnutí (UM) poskytlo domácí základnu a zároveň se mělo stát můstkem k navázání zahraničních kontaktů. Vlastní budoucnost spatřoval na mezinárodní scéně a souběžně s tím představil několik teoretických koncepcí, které reagovaly na vznik bipolárního světa a určovaly politickou a ekonomickou budoucnost Evropy. Program Evropa-Národ nabízel vizi jednotné Evropy a ekonomickou spolupráci s Afrikou. Sjednocené evropské státy se měly stát v mezinárodní politice rovnocennými partnery Spojených států a Sovětského svazu. V teorii „evropského socialismu“ Mosley spolupráci evropských států rozvinul

a představil koncept jednotné evropské vlády a nový hospodářský model založený na novém zdanění pracujících.

Mosley zčásti obnovil a zčásti získal kontakty na bývalé nacisty a fašisty v Německu, Itálii, Francii a Španělsku a snažil se je přesvědčit o svých názorech. Pokus o sjednocení jednotlivých národních stran v jednu celoevropskou nevyšel.

V případě britské politické scény nelze o výraznějším úspěchu UM hovořit. Mosley trávil většinu času v zahraničí a nemohl se hnutí aktivně věnovat. Přesto se koncem padesátých let UM jako pravicová strana dočkala pozornosti v souvislosti s tématem imigrace a působila na mladé lidi, kteří se s novým jevem těžko vyrovnávali. Nárůst sympatií byl dočasný, záhy se objevila nová populistická uskupení, která zčásti agendu UM převzala.

Oswald Mosley se nikdy nedočkal uznání, po kterém tolik toužil. V Británii byl ostrakizován a ignorován, zahraniční aktivity ničeho výrazného nedosáhly. Přesto se domnívám, že neexistuje důvod, proč se Oswaldu Mosleymu nadále nevěnovat. Jako představitel britského předválečného fašismu je dostatečně známý, avšak jako demokratický a nadějný politik dvacátých let, který podle mnohých nabízel účinné ekonomické alternativy, nikoliv.

Seznam zkratek

ILP	Independent Labour Party
NP	New Party
BF	British Fascists
IFL	Imperial Fascist League
BUF	British Union of Fascists
UM	Union Movement
BNP	British National Party
LEL	League of Empire Looyalists
NF	National Front

Summary

Oswald Mosley significantly influenced British interwar politics. He was the main person of British fascist movement. The basic goal was an improvement of economic post-crisis situation; hence he had offered several alternatives to government economic policy. Partly due to Mosley's anti-Semitic activities the British cabinet did ignore him and nobody paid attention at all.

After the Second World War Mosley managed to resurrect a new movement then called Union Movement, but with less influence and its members. As a result of this failure Mosley focused on Europe and tried to organize International Fascist Party. Ideological program was based on geopolitical concepts such as *Europe-a-Nation* and *European socialism* written by Mosley himself, together with emphasis on united Europe and cooperation of European nations. Without any international help it was soon clear, that he was not going to succeed again, nor he successfully stood as MP in London district in early sixties. The position of Union Movement in extremist politics was about to change mainly because of new progressive populist parties, which took over most of Union Movement's agenda. Mosley retired in late sixties.

Použitá literatura

Primární literatura:

Hamm, Jeffrey. *Action Replay*. London: Friends of Oswald Mosley, 2004. (www.oswaldmosley.com, ověřeno k 9.5. 2008).

Mosley, Oswald. *The Greater Britain*. Bungay: Richard Clay & Sons, Ltd., 1932

Mosley, Oswald. *European socialism*. (www.oswaldmosley.com, ověřeno k 9. 5. 2008)

Mosley, Oswald. *Government of tomorrow*. (www.oswaldmosley.com, ověřeno k 9. 5. 2008)

Mosley, Oswald. *My life*. London: Friends of Oswald Mosley, 2006. (www.oswaldmosley.com, ověřeno k 9. 5. 2008)

Sekundární literatura:

Coupland, M. Philip. *The Blackshirted Utopians*. *Journal of Contemporary History*, Vol. 33, No. 2, 1998.

Cullen, Stephen. *The Development of the Ideas and Policy of the British Union of Fascists, 1932-40*. *Journal of Contemporary History*, Vol. 22, No. 1, 1987.

Hartesveldt van, R. Fred. *Race and Political Parties in Britain, 1954-1965*. Phylon, Vol. 44, No. 2, 1983.

Lowe, Norman. *Modern British History*. Third edition. New York: Palgrave, 1998. ISBN-13: 978-0-333-72106-3

Macklin, Graham. *Very deeply dyed in black. Sir Oswald Mosley and the Resurrection of British Fascism after 1945*. New York: I. B. Tauris, 2007. ISBN: 978-1-84511-284-4

Macklin, Graham. *'Hail Mosley and F' Em All': Martyrdom, Transcendence and the 'Myth' of Internment*. Totalitarian Movements and Political Religions, Vol. 7, No. 1, 2006.

Skidelsky, Robert. *Oswald Mosley*. Papermac: London, 1990. ISBN: 0-333-48374-X

Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. A history, 1918-1985*. Oxford: Basil Blackwell, 1987. ISBN: 0-631-13618-5

Thurlow, Richard. *The Guardian of the 'Sacred Flame': The Failed Political Resurrection of Sir Oswald Mosley after 1945*. Journal of Contemporary History, Vol. 33, No. 2, 1998.

Thurlow, Richard. *Fascism in Britain. From Oswald Mosley's Blackshirts to the National front*. New York: I. B. Tauris, 2006. ISBN: 1-86064-337-X

Worley, Matthew. *What Was the New Party? Sir Oswald Mosley and Associated Responses to the 'Crisis', 1931-1932*. Oxford: Blackwell, 2007.